

U

Q

Q

Faint, illegible handwritten text in the lower right corner, possibly including a date or library mark.

12.

Q. D. B. V.
DISPUTATIO JURIDICA
DE
INCENDIARIIS
FAMOSIS

Don
Ward Brenner/

Quam
IN ILLUSTRIS AD VIADRUM ACADEMIA
Sub PRÆSIDIO

VIRI

Nobilissimi, Amplissimi, atq; Consultissimi

D.N. FRIDERICI JACOBI
BARTHOLDI,

J.U.D. & Novellat. Profess. Publ.

Domini Patroni sui etatem devenerandi,

IN AUDITORIO JCTORUM

horis consvetis

Publicæ Eruditorum ventilationi

subjicit

JOHANNES FRIDERICUS Rasch/

Hall. Sax.

AUTOR & RESPONDENS.

Anno M DC LXXXIX. Die 17. Julii

FRANCOFURTI,

Typis CHRISTOPHORI ZEITLERI,

15

POTENTISSIMI ELECTORIS
BRANDENBURGICI MINISTRO STATUS
ET CONSILIARIO IN-
TIMO

Illustrissimo Domino

DOMINO
GODOFREDO
De
JENA,

Cancellario Ducatus Magdeburgici
Eminentissimo, &c. &c.

Schediasma hoc Academicum in ulteriorem
sui commendationem & studiorum
promotionem

Dat, dicat, dedicat,

JOHANN FRIDERICH KASCH.

I. N. 3.

Prefamen.

 Ommodum aliquod thema meditati, quo Patronis meis optimis maximis studia mea commendarem, pariterque voluntati illorum, quorum nutui refragari religioni merito duco, satisfacere, perquam opportunè incidit tritissimū illud Jctorum dicterium: *Quotidiana præprimis esse curanda.* Id quod etiam Parladorium famosum a liàs autorem, ut integrum rerum quotidianarum commentarium in publicum ediderit, permovit. Neq; à Legibus adeò alienum ejusmodi propositū, cum in vulgus ferè notum sit: ea quæ rara sunt, Leges nostras haud curare, *L. 3. ff. de LL.* Hinc firma animo sedit sententia, inter varias, quæ se offerebant Juris materias, eam præprimis ad differendum academicò more eligere, quæ ipsa sui frequentia aliquod mereretur pretium, breviter pro ingenii modulò & temporis ratione de INCENDIARIIS acturus.

A

rus,

rus. Sanè, si votis audacia detur, optarem, ut omnes Germaniæ Provinciæ malis hominibus purgata, raros imò nullos omnino foverent nebulones, quibus hæc Jura applicari possent, atq; ut eadem inter Jura rarissima referri mereretur. Jam verò in illa proh dolor! incidimus tempora, ubi quotidiani ferè de Incendiariis & incendiis nuncii, aures omnium non sine horrore ac metu fatigant, ut sic non sine effectu ventilentur Jura huc pertinentia. Etenim quod hæctenus immanissimis Barbarorum Turcis, infensissimis illis Christiani nominis hostibus in more positum fuit, ut ferrò flammâq; latè vastaverint omnia, illud hodie in consuetudinem versum ab iis, qui non solùm Christiani nominis asseclas se dicunt, sed etiam Christianissimorum effectant titulum. Hi, inquam, plus quàm immani crudelitate amoenissimas Patriæ nostræ ditiones ferrò ac igni funditus delere, sacra ac profana omnia posthabere, nullumq; non ruinarum genus exercere satagunt, sub ratione belli excusantes quicquid truculentiae & inhumanitatis committunt. Hinc non tantùm urbibus, astutia magis quàm virtute à se occupatis, dirius adhuc Trojano inferunt excidium, sed etiam civitatibus nihil meritis, illis scilicet ad quas impotens ipsorum Victoria pertingere nequit, triste ac horrendum
mini-

PRÆFAMEN.

3

minitantur incendium, emisissis eò sine multis Incendiariorum agminibus. Hoc, inquam, est, quod magis magisque me impulit, ut specimen aliquod Academicum exhibiturus, Jura Incendiariorum in subsequenti pagellis curatius paulisper investigare mecum constituerim. Tu interim Lector benevole veniam dabis enixè roganti, si in omnibus limato tuo judicio haud respondero, æstimioque ad minimum aliquo dignaberis præsentem Dissertationem, licet non gratam aut jucundam, tamen temporis convenientissimam materiam continentem. Quâ spe fretus sine ambagibus aggredior.

CAPUT I.

DE

EXPLICATIONE NOMINUM.

SUMMARIA.

<i>Ingressus.</i>	n. 1.	<i>Synonima verbi incendere</i>	10. &
<i>Vocabulorum Explicatio commendata à Philosophis.</i>	2. 3. 4.	<i>Inter incendium & combustionem nulla differentia.</i>	11.
<i>Etiam à Sctis observata.</i>	5.	<i>Ustore quoniam dicantur?</i>	12.
<i>Etymologia incendiariorum.</i>	6.	<i>Crematorum vox non est latina.</i>	13.
<i>Homonymia.</i>	7.	<i>Quid per cremia intelligatur?</i>	14.
<i>Quoniam dicatur incensus in fure?</i>	8.		
<i>Ejus differentia ab incensito.</i>	9.		

A 2

Qua

CAPUT I. DE

4	Quae sint cremiales arbores?	15.	Famosum absolute positum de-	
	Ardere passive capitur.	16.	notat Libellum famosum.	32.
	Synonyma incendiariorum.	17.	Synonyma famosi.	33.
		Et seqq.	Etymologia vocis, Mordbren-	
	Quinam dicantur emissarii?	18.	ner.	34.
	Diffidatores qui sint?	19.	Differentia inter Incendarios	
	Scopilismus hodie incognitus.	20.	famosos Et simplices.	35. 36. Et
	Incendarii Gallice vocantur			37.
	Boutefeus.	21.	Quid sit eine Mordthat.	38.
	Duo incendiariorum genera.	22.	Neuchel-Mord.	39.
	Etymologia famosi.	23.	Mord-Ucht.	40.
	Homonymia.	24. Et seqq.	Formula declarandi in Forban-	
	Fama Et famosus in bonam Et		num.	41.
	malam partem trahi potest.		Veteres pro brennen dixere bor-	
		25.	nen.	42.
	Exempla quibus mala significa-		Peculiaris acceptio des Bren-	
	tione sumitur famosum.	26.	ners.	43.
		usq; ad 30.	Item der Brennen.	44.
	Sequior acceptio in fure fre-		De Definitione thematis reali.	
	quentior.	31.		45. Et seqq.

1. **N**on sine ratione inter prudentes receptum, ut omnis de quocumque negotio tractatio, initium suum sumat à verborum explicatione. Vix enim genuinum rerum sensum percipere dabitur, nisi prius æquivocatione sua sedulo liberentur voces, earumque origo curatius investigetur.
2. Unde etiam evolutionem vocabulorum cunctis serio commendant cordatiores Philosophi, tanquam primum intelligendi principium, sine quo felix reliquorum cognitio sperari haud valet,
3. Keckermann. *System. Log. Sect. 2. cap. 1. num. 30.* adeo, ut sine nominis explicatione rem cognoscere velle, sit tempus

EXPLICAT. NOMINUM.

pus perdere, sicuti ex aliorum effatō asferit *cit. aut. n. 40.*
 sæpè numero enim intuitu unius rei designandæ, non
 solum verba mutantur, sed eorum acceptio quoq; sub-
 inde in alium transfertur usum, teste Petr. Salazar. *Tract.*
de usu & consuet. cap. 1. num. 1. Ut hinc summè necessaria
 sit vocabulorum cura, quam etiam Jctorum absolutissi-
 mos, veræ non simulatæ Philosophiæ sectatores, imò
 ipsum Sacratissimum Imperatorem nostrum nonnun-
 quam observâsse, non dememini, Confer. *L. 1. §. 1. ff. de*
pañ. L. 51. pr. ff. ad L. Aquil. L. 1. pr. ff. de furt. §. 1. in fin. I. de
interdict. §. 2. I. de tutel. L. 49. ff. de V. S. pr. I. de Testam. ord.
 aliq; textus innumeri. Ut sic ab omni censurâ memet
 immunem fore credam, si inscriptionis nostræ, aliquot
 vocabulis comprehensæ sensum, in generali hōc capite,
 specialiori materiæ tractationi præmifero, nominalem
 pariter atq; realem definitionem thematis, quanta lice-
 bit brevitate exhibiturus.

Sistit autem se primo statim loco vocabulum In-
 cendiarii, quod compositum atq; derivativum esse, spon-
 tē apparet; Dicuntur quippe Incendiarii ab incendiō,
 (quod supponere solent,) seu à verbo incendere, quæ
 vox originem suam habet à præpositione IN, & ab anti-
 quatæ latinitatis voculâ CANDO, quæ idem est ac cande-
 re facio, unde etiam descendit illud Germanorum, *Zün-*
den / anzünden / de quō vid. Lexicographi. Atque hōc
 significatu etiam passim supponitur in utroq; Jure dicta
 vox, evolvantur *t. t. ff. de incend. ruin. & naufrag. L. 18. §.*
si dominus ff. de dolo. L. 27. §. hujus Legis ff. ad L. Aquil. In
 specie Incendiariorum mentio introducitur, in *L. capi-*
talium 25. §. incendiarii. ff. de pæn. L. 3. §. 1. ff. de offic. Prefect.
Vigil. L. 10. ad L. Cornel. de sicar. & in tit. 17. Lib. 5. Decretal.

Non ignoro quidem, quod in acceptione meta-
 7

A 3

pho-

phoricâ subinde aliâ significatione adhibeatur vocabulum incendere, e. gr. incendere aliquem ira. Terent. incendere arrogantiam alicujus, i. e. excitare commovere, incitare & augere, quando apud Maronem de Miseno insigni tubicine aquis suffocato canitur, sc. *Aeneid. Lib. 6.*

Quo non prestantior alter

Aere ciere viros Martemq; incendere cantu.

Et L. 4. *Aeneid.*

Desine meq; tuis incendere teq; querelis &c.

- Verùm ista acceptio hujus loci non est. Nam haud reminiscor, quod aliquando Incendiarii dicti fuerint à sensu isto tropicô, qui alterius iram odiumve &c. incendunt. Unicum tamen non possum quin adhuc moneam, quod quidem rō incensum sæpiusculè prædicetur de ædibus aliisq; rebus incendio traditis, L. 7. §. *si paciscar ff. de pact.* In specie tamen vox ista substantive supposita denotat eum, qui bona sua in censu dolose non est professus, qui nuncupatur in census vid. Dion. Halicarnass. Lib. 4. l. 53. ff. *de judic. l. 1. C. de Quest. l. 4. §. 1. ff. de cens. & differt ab incensito de quo l. un. C. de Clastic. lib. 11. l. un. C. Theodos. eod. lib. 10. tit. 23.* Verùm hoc saltem incidenter.
10. Aliàs quod hic incendere vel accendere dicimus, a libi nuncupari solet (i) urere, comburere, exurere, & si quæ plura sunt, quæ exinde descendunt composita, l. 6. ff. *ad l. Jul. pecul. l. 1. ff. de cadaver. punit. l. 1. C. de emend. serv. l. 2. ff. de l. Comissor. l. 9. §. 1. ff. locat.* (nam quod alii putant incendium prædicari de urbanis, combustionem de rusticis prædiis, quos inter Henr. à Segusio Cardin. Hostiens. in summ. rubr. *de incendiar. n. 1.* illud haud admittendum, cum ambæ voces promiscue in Legibus supra citatis occurrant) sic exusta chirographa, instrumenta &c. perhibentur in l. 57. ff. *de admin. & pericul. l. 2. C. de revoc. donat.*
- item

EXPLICAT. NOMINUM.

7
 item combusta domus & insula dicitur in *l. 57. ff. de contr. empt. l. ult. ff. de pignor. & l. 22. ff. de legat. 1. l. 58. eod. l. reperi §. rei mutatione ff. quibus mod. ususfr. amitt. l. 7. ff. quib. mod. ususfr. amitt. l. 7. ff. de instrum. vel instruct. leg. l. 4. ff. de impens. in rem dot.* Verum ex eo non statim sequitur, quasi substantivum exinde deductum sit synonymum incendiarii. Nam ustor sive combustor uti vocatur, totò cœlò 12
 differt ab illò. Ustores quippe sunt ii, qui cadavera demortuorum igni imponebant, apud Martial. (2) Crema- 13
 re, concremare Liv. lib. 6. c. 33. Verum exinde nullum omninò formare est nomen quod Synonymum incendi-
 ariorum præsentare posset. Nam si crematores eos appellare velles, illud vocabulum puriori idiomati foret incognitum, cum quantum constat, apud probatos autores haud deprehendatur. Notior est, quæ exinde derivatur 14
 vox cremiorum, quam etiam Legibus insertam deprehendimus. Sunt autem cremia nihil aliud, quàm ligna ad cremandum præ reliquis apta, sive furculi tenues pariter ac aridi, qui facilè ignè concipiunt & comburuntur
l. ligni 3. ff. de leg. 3. Unde cremiales arbores appellantur, 15
 quæ dictos ramulorum fasciculos suppeditant. *l. divor-
 tio §. si fundum ff. solut. matrim.* Quamvis super lectione dictæ legis variant. V. Duar. *l. fructus 7. §. si fundum ff. solut. matrim.* Connan. *l. 4. C. 1. n. 7.* (3) Ardere, verum hæc 16.
 vox saltem passivum habet intellectum, *l. 40. §. 1. ff. de con-
 dict. indeb. l. 3. §. nec non ff. de in rem verso. l. 44. §. cum stramenta ff. ad l. Aquil. l. 11. C. de his qui accus.* neque producit voculam idem inferentem quod per incendiarios h. l. indigitamus.

Proinde aliunde accersenda hujus verbi Synonyma. 17
 Et quidem Incendiarii aliò nomine efferuntur, quando
 (1) in *l. 16. §. ult. ff. de pæn. & ap. Paul. l. 5. sent. Tit. 20.* vocantur
 tur

CAPUT I. DE

- 8
 18 tur incensores, scil. messium, (2) Salutari quoque pos-
 sunt commode satis emissarii. Nam licet regulariter per
 emissarios intelligantur in speciali significatione illi, qui
 sunt conciliatores atque internuncii furtorum à Magi-
 stratu commissorum, Vid. Schard. *in Lex. Jurid.* & in bono
 sensu emissarii sint ii, ex quibus constat exercitus ad la-
 cessendos hostes destinatus, quasi dicas, die *avantgarde* oder
 Vortrop etc. attamen quia in sequiori acceptione capi-
 untur pro iis, qui ab inimicis ad calumniandum sunt sub-
 ornati & ad invehendum existunt paratissimi, nihil ob-
 stat, quominus summissos ab hostibus ad damnum atque
 incendium inferendum incendiarios, appellemus emissaria-
 rios, seu cædendo seu ignem immittendo detrimentum
 17 faciant. (3) Dicitur valent certo respectu diffidatores, qua-
 tenus scilicet literis diffidatoriis ejectis, durch ausgestreute
 Brand-Briefe/ minitantur incendium. Besold. *th. pract. vo-*
ce Fehde. Heigius *P. 2. quest. 32. n. 8.* Joh. Frid. Janus *de affi-*
dat. & text. 2. F. 5. §. 4. vel quatenus lapidibus in agrum a-
 licujus jactis, malam mortem Domino fundi à se immi-
 20 nere indicant, id quod in specie dicitur scopelismus, cri-
 men sæculo hodierno non amplius cognitum, conf. The-
 21 besius *Disput. Inaugur. de Scopelismo per totam.* (4) Gallis,
 quorum idioma hodiè admodum usitatum, vocantur
 Boutefeus, quamvis etiam seditionis & turbarum auto-
 res, die Redleinsführer/Meutmacher und Auführer isto no-
 mine designentur.
 22. Quoniam verò duplex communiter formatur in-
 cendiariorum species, ad distinctionem eorundem, & ne
 quis putet, nos hac Dissertatione de omnibus in genere
 acturos, titulo vocabulum famosi adjeci, ut sic incendia-
 rii NB. famosi saltem hujus tractationis existant. Dicun-
 tur verò famosi à famâ ac si dicas, *berüchtigte/verleumbdeo*
te Bren

EXPLICAT. NOMINUM.

te Brenner. Verùm sicuti ipsa fama nunc in bono 24.
nunc in malo sensu supponitur, dum vel denotat exi-
stimationem hominis & dignitatis illæfæ vel integræ
statum, das gute Gerüchte. L. 4. ff. de susp. tut. l. 28. in fin. ff.
de pæn. l. 15. §. si quis libello ff. de injur. l. 39. §. ult. ff. de procu-
rat. l. 103. ff. de V. S. l. 36. ff. de fideicomm. libert. l. 23. ff. qua
in fraud. cred. l. 7. ff. de receptis, qui arbitr. quorsum spe-
ctant vulgatisima illa juris: Crudelis est, qui famam
negligit, vel, vita & fama pari passu ambulant. Can. no-
lo. C. 12. quest. 1. Can. non sunt audiendi C. 11. Q. 3. l. 5. C. de in-
stit. & substit. l. 8. ff. quod metus caus. Petr. Gerh. de Petr.
Sanct. sing. 1. n. 9. sing. 82. n. 7. & sing. 33. n. 4. Tiraqvell. de
nobilit. C. 20. n. 63. vel existimationem hominis læsam,
den bösen Leumuth/quando dicitur, famam nocere; ita 25.
etiam tò famosum in utramq; partem flecti, & nunc
bonum nunc malum sensum inferre valet. Sic famo-
sum Juris textum dicimus, legem notabilem; famo-
sam civitatem appellamus, quæ alias celebris est; fa-
mosus autor existit, qui audit multæ famæ. Spiegel. in
Lex. Jur. quasi dicas: clarus, famigerabilis & famigera-
tus, ein beruffener/berühmter Mann/eôq; significatu ipse
sacratissimus Imperator supponit hanc vocem, in N.
8. tit. 3. pr. ubi famosissimorum præfectorum mentio-
nem facit. Econtra famosos fures, latrones, mulieres
&c. nuncupamus, qui sunt maximè infames. L. 3. §. 1.
ff. de Offic. Præf. Vigil. l. neg. famosi ff. ad L. Jul. Majest.
l. Capitalium §. famosis, & l. f. ff. de pæn. l. 3. §. ult. ff. de susp.
Tutor. Hinc famosæ actiones dicuntur famam fugil- 26.
lantes, quæ contra eos quibus reverentiam debe-
mus haud competunt, l. 33. §. liberto ff. ad l. Jul. de a-
dulter. l. 1. ff. de his qui not. infam. §. publicorum I. de publ.
Judic. Famosa Judicia sunt, quæ infamiam irrogant. 27.

B

damna-

EXLICAT. NOMINUM.

II

Incendiarii famosi, de quibus hic agimus, incendium non solum damni causa, sed etiam necandi spoliandi- que ergo inferunt, unà cum rapina bonorum, ac de- prædatione integrarum civitatum, interitum homi- num, atque exitium civium quærentes, ideò non in- congrue vocantur *Mord-Brenner* / ad differentiam 36. incendiariorum simpliciter ita dictorum, germanice, *der Brenner* / qui solo odio privato atque invidia inci- tati, absq; ullâ necandi libidine, non spoliis aut latroci- nii, alteriusve lucri intuitu certam aliquam domum, aut prædium Vulcano consecrant, & sic privatum sal- tem detrimentum intendunt, licet præter ipsorum propositum flamma latius evagetur, vicinasq; ædes alias unâ absumat, ac publico hæc ratione summoperè noceat, vid. *Carpzov. in Prax. Crim. quest. 38. num. 12.* Ex 37. quibus satis colligere est, quod Incendiarii seditiosi communiter emitti soleant ab hostibus publicis, non solum ad comburendum & rapiendum, sed etiam NB. ad interficiendum & cædendum, juxta tenorem Man- dati ipsorum, *Inhalts ihrer Order: Sie sollen sengen/ brennen/plündern/rauben/morden* &c. quod ultimum in- fert vocula *Mord* / alteri verbo *Brenner* / juncta. Sicuti 38. & memorata vox per modum compositionis aliis quoque combinari solet vocabulis, quando v. gr. i- psum latrocinium commissum, nuncupamus eine *Mordthat*. Confer. *Lehmann. in Chron. Spirens. lib. 4. cap. 39.* 17. nec non assassinium, h. e. homicidium Christiani hominis ab infideli sicario ad id conducto perpetra- tum, salutamus, einen *Neuchel-Mord*. Vid. *Cardinal. Tusch. Pract. conclus. 531. lit. A*. Imò huc referri potest 40. forjudicatio, quam nostro idiomate appellamus, die *Mord-Acht*. Nam passim in Germaniâ obrinet & Pra-

xis observat, ut contra homicidas, sicarios, aliosq; criminum capitalium notiorum reos, qui perpetrato delicto fugâ sibi prospiciunt, deveniatur ad dictum forbannum, de cuius Processu vid. Emeric. Rosbach. *in Pr. Crim. t. 1. c. 5. n. 11.* add. Joh. Herm. Stamml. *de serv. pers.*

41. *l. 1. cap. 5. per tot.* Inter alia notabilis est modus pronuntiandi, & declarandi aliquem in simile bannum, id quod hisce formalibus fieri solet: Als du mit Urtheln und Recht zu der Nordacht ertheilet worden bist/also nim ich dein Leib und Blut aus den Frieden/und thue sie in den Unfrieden/und künde dich Ehrloß und Rechtloß / und kündige dich den Vögeln frey in den Lüfften / und den Thieren in dem Walde/und den Fischen in den Wassern/und solt auf keiner Strasse/noch in keiner Mundat die Kayser oder Könige gefreyet haben / nindert Fried und Geleit haben/und künde alle deine Lehn / die du hast / ihrem Herrn ledig und loß/und von allen Rechten in alles Unrecht/und ist auch allermänniglich erlaubt über dich/das niemand an dir freveln kan noch soll/der dich angreiffet Bamberg. *Nals. Gerichts-Ordn. fol. 58. art. 229. & seqq.* Struv. *de Vindict. privat. cap. 3. §. 5. pag. 28.*

42 Alterum compositionis membrum est Brenner/ descendens à germanico Brand/brennen/pro quô Majores nostri Germani veteres dixere bornen / quæ vox occurrit *in Cap. 18* Kayser Friederichs des II. Rechten/*verbis*: Bornen und rauben. Addatur Wehnerus *in Observ.*

43. *Prædic. voce bornen.* Peculiaris autem est significatio, des Brenners/(1) quando denotat uredinem sive rubiginem, h. e. vitium certum adurens plantas, arbores, herbas atque legumina, vid. Faber *in Thesaur.* ibiq; allegatus Plinius & Columella. (2) Quando ut nomen proprium supposita significat montem Norici apud Stiria-

EXPLICAT. NOMINUM.

13

Stiriacum Oppidum, prope Hercyniam sylvam Pyrenen dictum, ex quo Danubium celeberrimum Germaniæ fluvium oriri, autor est Aristotel. *in Meteoris*. Nam & ille nativo nobis sermone appellatur der Brenner/ab urendo ita dictus, quoniam frigore urere etiam mediâ æstate experiuntur illi, qui in Comitatu Tyrolensi iter facientes, juga ejus aliquando superant. Alii eum vocant den Groß = Werner / Galli *le grand Brenner*, Latini Brennum, Vid. Dionys. Philarg. *in Virg. lib. IV. Georgic.* vel Pyrenæum, Pyrenæi vocabulo existente æquivoco; utpote, quo non tantum significantur celebres isti montes, qui Hispaniam à Galliis separant, sed etiam memoratus Germaniæ mons, cujus Plinius quoque meminit *in Panegyrico* his verbis: *Germaniam quamplurima Gentes ac prope infinita vastitas interjacentis soli, tum Pyrenæus, Alpes, immensiq; alii montes, nisi his comparentur, minuunt, dirimuntq;.*

Inter Historicos quoque subinde mentionem fieri videmus, der Edlen oder der tapffern Brennen / qui vocantur Brennonnes, & significant Marchiæ Brandenburgicæ indigenas, à Brandenburgo sive Brennepurgo, urbe ad Havelam fluvium in veteri Marchiâ sita, non à brennen vel incendendo ita dictos, Utrum autem memorata civitas dictæque provinciæ incolæ à conditore suo Brenno (quo duce Senones quondam Romam diripuisse leguntur, Plutarch. *in Camillo*.) quod refert Georg. Sabin. *de Brandenb. Metropol. March. p. 67.* Joh. Schoffer. *de Orig. & increm. Famil. Marchion. Brand. Lib. 1. Marchiad. p. 117.* Andr. Angel. *in Chron. Marchie Brandenb. lib. 1. p. 2.* Christoph. Theodor. Schoffer. *in Descript. March. C. 1.* Wolffg. Just. *de variis urbib. & arcib. p. 25. & 54.* Stephan. Ritter. *Cosmogr. Profometr. lib.*

B 3

44.
A. p.

4. p. 682. An verò à Brandone sive Brennone quodam Francorum Duce Marcomiri filio fundatore ejus, quam opinionem recenset Ernest Brotuff. *Genealog. Anhalt. lib. 2. c. 3 fol. 33.* Matth. Dresser. *Isagog. Hist. millen. 6. p. 2. pag. 478.* & *de Germania Urbibus pag. 154.* Adrian. Rom. *in parv. Theatr. Urb. p. 109.* Petr. Bert. *Commentar. rer. German. lib. 2. cap. 12. pag. 319.* Aut ab antiquâ voce brynn/brenn/oder breyn/quæ galeam præsertim cristatam & cornutam denotare perhibetur, quam derivationem tangit Christoph. Hartknoch. *de Reb. Polon. lib. 1. c. 5. p. 83.* eamque approbat Celeberr. Dn Joh. Christoph. Becmann. *in Not. ad Wolfgang. Just. Descript. Francofurt. pag. 8.* Vel à Slavonico vocabulo Brani-Bor, h. e. custodia sylvæ, quod à conditoribus dictæ urbis Slavis eidem oppido impositum volunt, cujus sententiæ est Boguslaus Balbin. *in Epitom. rer. Bohemic. lib. 1. c. cap. 6. p. 23.* illud nominis fortitæ atque inde vocatæ sint die Brennen/illud hoc loco exequi haud vacat, saltem monuisse sufficiat, sicuti supra monuimus, non ab urendo, vom brennen descendisse illam appellationem. Confer. Illustr. Dn. de Rhez. *in Inst. Jur. Publ. lib. 1. tit. 2. §. 17.* ibidemq; allegatus Simon Schard. *in Oper. Script. German. f 442.* voce Brynn seu Breyn, Nec non quod istius regionis incolæ semper extiterint fortissimæ, & quod sub regimine optimorum pariter atque maximorum Principum semper floruerint, quorum stemma illustrissimum summis in orbe dignitatibus dignissimos suppeditavit rectores, cum in eo numerare liceat electum unum Poloniæ Regem, X. Electores seculares, unum Cardinalem atq; Electorem Moguntinum, VII. Archi-Episcopos, VI. Episcopos, unum Magistrum Crucigerorum in Borussia, V. Magistros Ordinis Johanni-

EXPLICAT. NOMINUM.

15

hannitici, unum Vice-Regem Valentiaë, ex sexu verò
 fœmininô illustrissimarum dignitatum consortes, u-
 nam Reginam Romanam coronatam, desponsatam
 unam Bohemiaë Reginam, tres Daniaë, duas Sveciæ Re-
 ginas, atque unam Archi-Ducem Austriaë, referente
 Leonhard. Wurffbainio *in relation. histor. p. 4. pag. 49.*
Et ss. Et p. 9 p. 258. Quamvis curatius paulisper instituto
 computo, non dubitarem, plures hodie deprehendi
 posse, qui paribus vel majoribus adhuc coruscarunt
 honoribus, cum ad suum usq; ævum saltem testetur,
alleg. Aut. Sileo impræsentiarum Achilles atque Cice-
 rones Germaniaë, Ferreos Maximosq; Principes, atq;
 quos historiarum monumenta exhibent Justos, Pios,
 Clementes, eos enim cana antiquitas & majores nostrî
 suspexerunt, seraq; posteritas usqve venerabitur.
 Instar omnium nobis sit, in numero perfectò perfe-
 ctissimus Princeps FRIDERICUS III. qui paternæ atq;
 avitæ gloriæ ex asse hæres, omnium virtutes in se
 exprimit, ac eodem, quo fortes ipsius Atavi, h. e. vir-
 tutis tramite, ad nominis immortalitatem properat,
 non solùm arreptis fortiter contra hostes Imperii ar-
 mis, sed etiam provida sua pro incolumitate patriæ
 cura, & absolutissimis contra Incendiarios Ordinatio-
 nibus promulgatis. Quam vellem itaqve Pater Pa-
 triæ clementissime, Domine ac Nutricie noster longè
 benignissime, Ulter tot in Germaniâ excitatorum in-
 cendiorum severissime, fortissime, ut in laudes tuas
 excurrere atqve prolixum esse liceret. Verum propo-
 siti tenacem esse convenit, neq; Dissertationem cum
 Panegyrico permutare Leges Disputantium permit-
 tunt, Hinc finem abrumpo atq; quod hoc Capite adhuc
 superest, definitionem thematis realem paucis sub-
 necto.

45 neſto. Sunt autem incendiarii famoſi nihil aliud, quàm homines malefici ad incendium, cædem cunctaq; damna alia provinciis inferenda, malo exemplo emiſſi. Notanter eos vocavi homines maleficos, quoniam licet aliàs exiſtant innocentiffimi, ſatis delicti tamen eſt, turpis & abominabilis ejuſmodi rei mandatum ſuſcipere, & vel eo ipſo deterrimi criminis reum ſe reddere. *arg. L. ſed ſi unius §. ſervus ff. de injur. & ibid. Bart. n. 5.* Admodum proprie vero ſalutari poſſent, malefici, ſi quod fama communis divulgavit, in veritate conſiſtit, quaſi omnes capitalium delictorum deterrimorumq; ſclerum accuſati, à finitimis eo fine ex vinculis atq; carcere ſint dimiſſi, ut dictis damnis ditiones Germaniæ multent. Quod factum nulla ratione defendi poſſe, certum eſt. Etenim ſine quidem ob bonum finem, & propter honorem matrimonii, (cujus favore alias multa contra communes juris regulas recepta ſunt,) nocentem aliquem ac contra jus morale peccantem, dimittere licet impunitum, v. gr. propter interceſſionem puellæ petentis delinquentem in matrimonium, quæ communis eſt Doctorum opinio. vid. *Struv. ad ff. tit. d. pæn. th. 90. Zoes. eod. n. 47. Carpz. pr. Crim. Q. 149. n. 49.* Nullo ſane fundamento defendi poterit relaxatio capitis poenam meritorum, facta malo fini, ut ſc. proximo contra omnia naturæ ac gentium jura noceant. Hinc ſignificanter in deſcriptione porro dixi, malo exemplo fieri ejuſmodi incendiariorum emiſſionem, quoniam licet in bello multa liceant, quæ tempore pacis haud tolerarentur, ſuis tamen ſolennibus & juribus etiam ille per vim certantium ſtatus conſtrictus eſt, ne alias in latrocinia abeant bella, de quo *Cap. 2. ſeq.* Deniq; emiſſorum ſaltem mentionem feci, quoniam ob ſolam emiſſionem licet non ſecuto

EXPLICAT. NOMINUM.

17

cuto facto plecti valent istius criminis rei, id quod
 fusius prosequemur in *Cap. Diss. hujus 2.* In tertio ac ul-
 timo, de officio Magistratus circa Incendiarios actu-
 ri. Nunc ad

CAPUT II.

De

JURE INCENDIARIORUM.

SUMMARIA.

D E Incendiariis publicis hic agitur.	tra hostes usi.	12.
Belli divisio & quodnam sit justum.	n.1. De inventoribus instrum. bel- lic. remissive.	13.
De justitia belli temerarium est privatorum judicium.	2. Ars pyrobolica hodierna, vin- cit vetusta secula.	14.
Bellum ab utraq; parte potest esse justum.	3. De Arsenalibus remiss.	15.
Furamentum calumnia uter- que litigantium prestare potest.	4. Incensio navium licita.	16.
Justum quodnam bellum?	4. Naves incendiaria veteribus incognita.	17.
Requisita belli justi f. Gent.	5. Incendia olim quoq; contra naves adhibita.	18.
Sine solennibus bellum est in- justum.	6. Exempla.	19. 20.
Hostis descriptio.	7. Lusoria naves fure postliminii gaudent.	21.
Justitia belli vel interna vel externa.	8. Non licet se cum navi Vulca- no consecrare.	22.
Incendia contra hostes licita.	9. Nemo membrorum dominus audit.	23.
Romani quoq; incendiis con-	10. Prior decisio ampliatur.	24.
	11. Restringitur dicta decisio.	25.
	Milites tenentur vitam suam immo-	

C

<i>immolare pro Republ.</i>	26.	<i>Exemplo adulterii res decla-</i>	
<i>Formalia juramenti militum.</i>		<i>ratur.</i>	54.
		<i>Dolus cum dolo compensatur.</i>	
<i>Illicita incendia belli.</i>	28.		55.
<i>Interdicta diffidationes sub</i>		<i>Injuria judicialiter vindica-</i>	
<i>paena ultimi supplicii.</i>	29 30.	<i>ta non debet extrajudicia-</i>	
<i>Licita sunt incendia permit-</i>		<i>liter vindicari.</i>	56.
<i>tente Duce.</i>	31.	<i>Retorsio repugnaret fortitu-</i>	
<i>Supremus incendiariorum</i>		<i>dini Germanorum.</i>	57.
<i>Magister.</i>	32.	<i>Incendium hostile est casuale.</i>	
<i>Contra incendia adhibentur</i>			58.
<i>salva guardia.</i>	33.	<i>Aliud in inimicitia privata.</i>	
<i>Distinctio de Salve gwarden</i>			59.
		<i>Casus fortuitus non est qui</i>	
<i>Salva guardia publice affi-</i>		<i>culpam habet precedentem.</i>	
<i>genda.</i>	35.		60.
<i>Salva guardia scripta sunt du-</i>		<i>Alius casus proponitur de in-</i>	
<i>plicis generis.</i>	36. 37. 38.	<i>cendio ex inimicitia cau-</i>	
<i>Pœna violantium Salvas guar-</i>		<i>sato.</i>	61.
<i>dias.</i>	39. 40.	<i>Princeps potest suburbia in-</i>	
<i>Post Salvam gwardiam illicit-</i>		<i>cendere.</i>	62.
<i>um est incendium.</i>	41. 42.	<i>Subditi tenentur bonum pu-</i>	
<i>Captivus non interficiendo.</i>	43.	<i>blicum promoveri cum ja-</i>	
<i>Non licet hosti nocere per e-</i>		<i>ctura bonorum.</i>	63.
<i>missos incendiarios.</i>	44.	<i>An ad damnum compensan-</i>	
<i>Rationes decisionis.</i>	45. seqq.	<i>dum contribuere teneantur</i>	
<i>Clandestina vis veneni haud</i>		<i>reliqui?</i>	64.
<i>licita.</i>	50.	<i>Lex Rhodia ad similes casus</i>	
<i>An contra incendiarios emit-</i>		<i>extensa.</i>	65.
<i>tentem licitum sit jus retors.</i>	51.	<i>Prajudicium.</i>	66.
<i>Ratio dubitandi.</i>	52.	<i>Limitationes data decisionis.</i>	
<i>Ratio decidendi pro Negat.</i>	53.		67 68

INCENDIARIORUM.

		19
<i>Qua de suburbiis dicta etiam applicari possunt pontibus.</i>	<i>Resp Distingvendo.</i>	74.75.
	<i>Leprosi res. combusta.</i>	76.
	69. <i>An liceat incendere templa in bellis?</i>	77.
<i>De ponte publico Roman.</i>	70. 71.	78.
<i>Refectio pontium fit ex pedagiis.</i>	72. <i>Aff.</i>	79.
<i>An ades pestilenciales incendere liceat?</i>	73. <i>Extenditur.</i>	80.
	<i>Restrigitur.</i>	81.
	73. <i>De reb9 religiosis remisive.</i>	81.

Incendiariorum Jura, de quibus hoc loco tractationem suscepturi sumus, non omnes in genere concernunt incendiarios, qui consulto incendia inferunt, definiente Paulo *L. 5. Sentent. C. 3.* sed eos tantum, quos incendiarios publicos appellare fas est, qui autoritate publica emissi, incendia in bellis excitant, sicuti Cap. præcedenti fusè satis innuimus.

Est vero bellum quod inter certantes geritur duplex, justum aliud, aliud injustum. Injustum est, quod legitima belligerandi causa destituitur. Cic. *de Republ. L. 3.* Grot. *de J. B. & Pac. L. 2. C. 1. §. 1.* v. gr. quod suscipitur cupiditate regnandi, aut proferendi fines Imperii, item quod infertur invidiæ ergo, ad conterendam vicini potentiam, vel ad excutiendum jugum legitimum, &c. Grot. *c. l. L. 2. C. 22.* Oldrad. *cons. 72. & 264.* Tale bellum, non est nisi vis ac injustitia, cunctaq; quæ illud promovent media, crimina sunt ac delicta, juxta illud Augustin. *L. 4. de Civit. Dei. c. 4. & 6.* Inferre bella finitimis, & inde in cetera procedere, ac populos sibi non molestos, sola regni cupiditate conterere, quid aliud est quam grande latrocinium? Cum quo concordat notatū dignum Theodorici Gothorum Regis effatum, qui Principem sine justitia nihil aliud esse asseruit, quam

gentium latronem publicum, quiq; eum sequuntur, sociorum mereri nomen dixit, non militum, qui dum bello acquirunt raptores, dum cladem edunt sicarii, dum vastant & incendunt incendiarii audiunt. In simili ergò bello, violentiæ atque iniquitatis pleno, tantum abest ut justa sit captura, vel incensio urbium, ut potius pœnæ Legibus statutæ, debeantur ejusmodi incendiariis. conf. Grot. *de J. B. & P. L. 3. C. 10. §. 3.*

3. Hoc tamen certum est, quod de injustitia illa admodum periculosum sit, ferre judicium, privato Id. *L. 3. C. 4. th. 4.* Subditis siquidem in arcana & actiones Principum penetrare haud datur, & sæpe numero ex politica quadam ratione alia belli causâ prætextitur, quam quæ revera subest. Richt. *Axiom. Pol. 210.* & sic temerarium saltem existit, quod inconsultò de super fertur judicium, neque statim sequitur: si ab una parte justum est bellum, oportet ut ab altera parte sit injustum, quoniam uterq; belligerantium, ad minimum ex opinione sua, justam fovere potest belli causam. vid. Grot. *L. 2. C. 23. th. 13.* add. Alciat. *L. 2. Paradox cap ult.* Fulgos. *ad L. ex hoc jure ff. de Just. & jur.* Didac. Covarr. *in Cap. peccatum. sec. part. relect. §. 10. n. 6. Tit. de Reg. Jur. in 6to.*
5. Quemadmodum enim inter privatos uterq; litigantium potest existimare, legitimum esse quem gerit processum; unde etiam uterq; salva conscientia, juramentum calumniæ, non veritatis sed credulitatis existens, præstare valet; Obrecht. *de Juram. Calumn. C. 10. n. 23.* Anton. Deire Tiburtinus *de Juram. cal. c. 8* Sigism. Scacc. *L. 2. de Judic. c. 1. n. 60.* ita etiam inter illustres, qui præter Deum & enssem superiorem haud recognoscunt, & quorum tribunal controversias inter ipsos ortas dirimens, est gladius, de justitia belli uterq; potest

est

INCENDIARIORUM.

21

est esse persuasus, adeoque ambo salva & illæsa conscientia arma induunt. *Henr. Bocer. de Jur. Bell. & duell. C. 1. n. 12. & Balthas. Ayala in præfat. L. 3. de Jur. & Off. belli. & plures ibidem allegati.*

Justum ex adverso bellum est, quod habet causam justificam, v. gr. quod suscipitur ad defensionem sui suorumq; ad avertendum totale exitium imminens, item ad vindicandas res per injuriam ab alio ablatas, & ad recuperandos antiquos imperii fines, arg. *Art. 12. Capit. Leop. & c. Grot. L. 2. C. 1. Nicol. Boër. Decis. 178. n. 7. Frid. Schenk. L. Baro à Tautenberg. tit. 28. hic finitur lex. in pr. 2. Feud.* Quale bellum certa quædam à Jure Gentium requisita habet atq; solennia, quorsum spectant, indictio, Jura fecialia, modus belligerandi justus, & id genus alia, sine quibus bella potius injusti conflictus atq; latrocinii appellationem merentur. *Grot. L. 3. C. 3.* Idq; probari valet consensu Jctorum Romanorum, qui hostes ita describunt: quod scil. sint illi, quibus populus Romanus (hodie Imperator cum consensu Principum & Statuum Imperii *art. 13. Cap. Joseph.*) bellum publicè decrevit; Reliqui latrones sunt aut prædones, *Pompon. L. hostes. ff. d. V. S. conf. L. hostes ff. de capt. & postlim. revers.* Ubi *Ulpianus* ita inquit: *Hostes sunt, quibus bellum publicè populus Romanus decrevit, vel ipsi populo Romano. Cæteri latrunculi vel prædones appellantur, & ideo qui à latronibus captus, servus latronum non est, nec postliminium illi necessarium. Ab hostibus autem captus, puta à Germanis vel Parthis, est servus hostium & postliminio statum pristinum recuperat. L. postliminium §. 2. L. si quis ingenuum §. 1. ff. de captiv.* Unde apparet, bellum licet justissima ex causa susceptum fuerit, tamen salutari posse injustum, si in modo & progressu

6

7

8

9

10

C 3

gressu

gressu ejus aliquis committatur excessus. Grot. *L.3.C. 11.tb.1. & L.2.C.1.tb.1.* Hinc non inepte aliam justitiam belli internam dixeris, aliam externam. *Conf. Grot.* Id quod Incendia bellorum quatenus vel licita sunt vel illicita pluribus declarabunt.

11. Videlicet, quamdiu hostem in castro obsidemus à quo si non ultima, tamen aliqualis nobis metuenda clades, ipsum Jus naturæ dicitur, licere omnibus contra ipsum niti mediis, ad infringendam potentiam ejus, juxta tritum illud: melius est prævenire quam præveniri. Hinc si ve urbem ejus tormentis bellicis incenderis, si ve fata exusseris, seu fortalitia Vulcano consecraveris, tantum abest ut incendiarii reportes appellacionem, ut potius fortissimi bellatoris promeraris titulum. Bocer. *de bell. & duell. C. 4. n. 4.* Etenim sævire in hostes & hostium castella, hortos, urbes, villas, naves, fructus devastare, aliaq; his similia facere, per quæ hostium vires debilitentur, confirmentur, suæ, jura belli permittunt, asserente Polybio, cui suffragatur illud Livii: Esse quædam belli jura, quæ uti facere ita pati sit fas. Sata exuri, dirui tecta, prædas hominum pecorumq; agi, misera magis quam indigna patienti esse. *Conf. Reinhold. Condit. in Speculo fidei polit. cap. 6. n. 16.*

12. Neque ille mos oppugnandi mœnia hostica & flammis utendi contra infensos inimicos, nostro ævo debet originem, cum longis retrò seculis, non armis tantum sed & igni fuerit decertatum. Sic ipsos Romanos, præter galeas, hastas, clypeos, loricas, jacula, secures, venabula, sagittas, arcus machinasq; (quarum rerum autores describit Polydor. Vergil. *de rerum invent. Lib. 2. C. 11.*) etiam ad debellandum hostem faces, mal-

INCENDIARIORUM.

23

malleolos, plurimaque ignita misilia, nec non testas, vasa picis, sulphuris ac bituminis plena, ex fundis jacta, item balistas pluresque machinas, quibus aliquot misilia ignem ferentia emiserunt, aliaque incendiolorum instrumenta, sine nota incendiolorum adhibuisse, legimus, apud Lipsium *Polioretikon* L. 4. § 5. add. Robert. Valturius *de re milit.* Quamvis negari nequeat 14. omne illud antiquitatis inventum nihil esse, respectu habito ad modernum tormentorum genus & ad illas quæ hodie cum admiratione & stupore orbis beneficio pulveris pyri jaciuntur ignium & flammarum moles. Conf. Illustr. Dn. Godofr. de Jena *de incendiolorum* C. 2. Quæ armorum & incendiolorum genera in 15. publicis locis & in armamentariis custodiuntur, hodie Arsenalibus dictis, de quibus videri potest Guid. Panciroll. *rer. memorab.* § ad eum Henr. Salmuth. p. m. 601. § 617.

Ex datis supra rationibus porro elucescit, nihil 16. vitii habere incensionem navium, vel in prælio navali excitatam, vel immisis in portum hostilem navibus incendiariis factam. Quo fini clasibus hodiernis adjungi solet certus incendiariarum navium numerus, die Branders oder Brandschiffe/uti in vernacula appellantur. His in ipso conflictu, dum inter se concurrunt navigia, utuntur Navarchi & Gubernatores, die Schiffs-Admirale/ quando instrumenta ac armamenta invicem corrumpere navesque adversas deprimere conantur. Videmus enim hic sæpe numero fraudes misceri virtuti, juxta illud poetæ: dolus an virtus quis in hoste requirat? & naves incendiarias variis ignium alimentis fartas ac repletas, misceri clasibus hostium, quò ex improvise incensæ hostium classem simul

- mul successam Vulcano pariter atque Neptuno im-
molent, id quod sæpe numero ultima pernicie ita
mulctat hostes, ut omnis spes semet recolligendi ipsis
præscindatur, armaq; simul deponere & bellum con-
ficere compellantur. vid. imortalis nominis vir Stryk
17. *in Dissert. de Navibus c.2. §.7.* Quamvis autem ejusmo-
di navium incendiariarum, quantum recordor, nulla
apud Historicos antiquos tam Græcos quam Latinos
mentio fiat, (nam neque apud Rosinum *in antiquit.*
Rom. L.7. C.32. & L.10. C.20. ubi tamen varias navium spe-
cies recenset, neque apud Pancyrillum qui quadri-
mes &c. describit *p. 241.* neque apud Polydor. Virgil.
de rer. inventor. L.3. Cap. 15. ulla earum vestigia depre-
hendes Add. Joh. Schefferus *de navium variet. & Be-*
nevent. Stracha de Mercat. tract. de nav. & naut. p.m. 418.)
18. Nihilominus tamen idem ille hostibus nocendi mo-
19. dus jam olim fuit cognitus, & incendiiorum usum in-
tuitu navium quoq; adhibuerunt veteres. Sic Archi-
medes, unicus cœli siderumq; spectator, mirabilior ta-
men inventor ac machinator bellicorum tormento-
rum operumq; (uti laudatur à Livio *Dec. 3. L. 4.*) be-
neficio speculi alicujus concavi, radios solis alioquin
diffusos, in subiectum aliquod flammæ capax, con-
centrantis, Athan. Kircher. *in arte magn. Luc. & umbr.*
& Carthes. Princ. Philosoph. *p. 4. C. 86.* hostium naves,
Syracusas Marcelli auspiciis obsidentes, pice facile
flammam concipiente, combussisse fertur, Autore Ga-
20. leno. Et de Barbaris apud Vopiscum in Probo me-
moriæ proditum est, ipsos in Rheno Romanas lu-
forias quas vocant incendisse. Ex quo contra Hug.
Grot. *de Jur. Bell. & Pac. Lib. 3. C. 9. th. 14.* probare satagit
Wissenbach. *Disp. 39. ad ff. th. 23.* lusorias quoq; naves
jure

INCENDIARIORUM.

jure postliminii gaudere, quoniam & ipsæ ad belli u- 21.
 sum præparatæ, & ad limitum custodiam destinatæ
 leguntur. Nam in Rheno & Danubio excubabant.
tt. C. Theod. de lusor. Danub. add. Veget. de re milit. L. 6. C.
ult. ibi: de lusoriis quibus in Danubio quotidianis utuntur
excubiis, reticendum puto. Verum hoc saltem inciden-
 ter.

Commodius hic disquiri posset, an non peccet 22.
 ille, qui ut evitet hostium manus, se navemque suam
 Vulcano consecrat & incendit? Resp. Affirm. Nam
 speciem *αὐτοχρησίας* præ se ferret, incenso pulvere py-
 rio se ipsum interficere, quod tamen est contra juris
 naturæ principia, utpote quod vetat, alterum, multo-
 minus se ipsum, lædere; §. 3. *Inst. de Just. & J.* cum or- 23.
 dinaria sit quæ à se ipso incipit charitas, & homini qui-
 dem in actiones, non verò in membra & vitam suam
 competat liberum arbitrium. Unde ad supplicium pro
 alio se obligare, vel ad membri abscissionem sese ob-
 stringere haud licet. arg. l. 13. ff. ad L. Aquil. l. cum autem
 §. excipitur ff. de adilit. edict. add. Valer. de Different. utri-
 usq. fori voce vita Diff. 2. Neque licitum evadet fimi- 24.
 le factum, utut expressa superioris atque Magistratus
 jusio adsit, wenn gleich expresse Ordre dar ist/sie sollen
 sich dem Feinde keines weges ergeben/sondern lieber Schiff
 und Volck lassen in die Luft fliehen. Mandatum enim
 super re naturaliter illicita haud est obligatorium, li-
 cet ab ipso Principe proficiscatur, cum Deo magis o-
 bediendum sit, quam hominibus. conf Magnif. Dn.
 Stryk. in annot. ad *Inst. ad §. 3. de Just. & jur. verbis alte-*
rum non ledere. Aliud esset si incendi posset pulvis, ita 25.
 ut spes elabendi adhuc superesset incensori pariter
 ac aliis qui in navi degunt, tunc enim citius adhuc

D

excu-

- excusari posset tale factum, quoniam principaliter eo ipso intenditur mors & interitus hostium, & ne incrementum capiant ipsius vires, in potestatem redacta pretiosa navi, licet per consequentiam & ex accidenti etiam incendenti sit pereundum. Nam ad hoc
26. obligati sunt omnes belligerantes tenore pacti, ut scilicet vitam & corpus suum pro incolumitate Reipublice periculis cunctisque incommoditatibus exponant, & gloriosam appetant mortem pro salute & incremento patriæ.
27. Quorsum spectant formalia juramenti à militibus præstiti: Sie wollen dem Feinde mit Leib und Blut / zu Wasser und zu Lande / im Felde und Besatzungen / in Schlachten / Scharmüßeln / Stürmen ꝛc. tapffern und maniglichen Widerstand thun. vid. Hoyer in Corp Jur. Militar. des Churf. Brandenb. Kriegs. Recht. tit. 19 art. 89. pag. 455. Item speciale juramentum à militibus navalibus von den Matrosen præstari solitum: Sie wollen das ihnen anvertrauete Schiff ohne höchste und verantwortliche Noth nicht lassen oder übergeben / sondern dabey / und darauf Leib und Leben bis auf den letzten Blutstropffen anssetzen. *Id. cit. loc. p. 480.*
28. Vidimus hæcenus quænam sint licita incendia bellorum, ex quibus facile esset formare judicium, de illis quæ communiter reputantur illicita, breviter tamen & illa perlustrare juvabit. Regulariter autem in hostem incendiis non est grassandum, nisi interdum ad terrorem, aut in vindictam crudelitatis, vel ut hostis enervetur neque habeat receptum. Besold. in The-
saur. pract. voce Brandschäger. Hinc incendia & diffidationes Brand und Brandschäger / non solum in Const. Crim. Car. V. art. 128. sed etiam in multis Recesibus Imperii publicis aliisque Legibus Germanorum Fundamenta-

INCENDIARIORUM.

27

mentalibus, severe satis prohibita. conf. R. U. zu Aug-
 spurz de anno 1555. S. Wir sagen. it. R. U. zu Regensburg
 de Anno 1594 S. Dergleichen und dieweil add. Capit. Leop.
 art. 16. & Instrum. Pac. Osnabr. art. V. verbis via facti ces-
 sante. Sed in specie militibus sub pœna ultimi suppli- 30.
 cii interdictum deprehenduntur, in Legibus ipsorum
 militaribus in ihren Kriegs- Articulu / ne vel in con-
 fœderatorum, vel in hostili terra, ullum proprio mo-
 tu excitent incendium, vid. art. 59. & 60. des Churfürstl.
 Brandenb. Kriegs- Rechts. ibi: Keiner soll sich in fremden
 Landen unterstehen in einer Stadt oder Dorff / vielweniger
 in Kirchen / Hospitalien / Schulen und Mühlen Feuer zu
 legen; wie auch Backöffen oder einzig Haus so im Kriege
 dienstlich seyn kan / niederreißen zc. Wer dawider handelt /
 der soll als ein Mordbrenner am Leben gestrafft werden /
 desgleichen soll auch kein Soldat in des Feindes Landen / es
 sey auch an welchem Orthe und Gebiethe es wolle / ohne un-
 sern (Sr. Churf. Durchl.) und des Generals ausdrückli-
 chen und specialen Befehl Feuer einwerffen. Welcher da-
 wieder thut / soll wegen des Schadens / Versaumnis und
 Nachtheil / so des Generals / und des ganzen Kriegswesen
 Fürhaben verhindert / als auch des Vortheils und Nutzens
 halber so der Feind dadurch bekommen / mit Gefängnis / o-
 der auch wol gar nach der Sachen Beschaffenheit / an Leib
 und Leben gestrafft werden. cum quo convenit art. 77.
 & 78. des Schwedischen art. 122. & 123. des Dänischen art.
 63. & 64. des Zürchischen & art. 14. & 15. des Holländischen
 Kriegs- Rechts. it. art. 53. & 55. des Röm. Reichs Fußknecht-
 Bestallung Maxim. II. & ejusdem Reuter- Bestallung ar-
 tic. 69.

Et quidem significanter dicebatur, incendia spar- 31.
 gere haud esse licitum absq; Ducis consensu. Nam

D 2

aliâs

32. aliàs quotidianus usus bellorum docet, esse aliquem, qui vocatur supremus incendiorum Magister, der oberste Brandmeister oder Brandschäger/qui potestatem habet permittendorum incendiorum & pecuniæ extorquendæ ad redimenda incendia, ita tamen ut sine mandato Supremi Ducis nihil possit incendere, nec pecuniam in casum redimendorum incendiorum extorquere, vid. Reinh. Köhnig. in *Theatr. Polit. part. 3. c. 10. n. 4. ad fin.*
33. Solent autem qui ejusmodi incendia metuunt vel prænumeratis contributionibus, vel alia ratione paciscentes cum belli Duce, impetrare ab ipso salvam
34. gvardiam uti vocatur; Ea; vel viva est vel scripta. Illa quando certus militum numerus ad locum aliquem defendendum contra insultus hostiles mittitur, eine lebendige Salve gvarde; Hæc quando literis manu Ducis subscriptis promittitur securitas certo loco ad-
35. versus deprædationes, & incendia militum. Oportet tamen ut ad valvas domus vel portarum publice affigatur, quo in notitiam incurfantium eo melius venire possit; aliàs enim, qui nescit salvam gvardiam esse in loco aliquo, pro violatore ejus non habetur, si ignorans contra eum peccaverit *arg. l. illud. §. si tamen ff. de tribut. ad.*
36. Scriptæ ejusmodi salvæ gvardiæ iterum sunt duplicis generis, vel temporales scil. belli ducum in militia, vel perpetuæ quales sunt Imperatoris, Regum, Electorum &c. in quibus saliquis cum tota sua familia in perpetuam tutelam atque defensionem nomine Principis & Successorum ejus suscipitur. Mastrill. *Decis. 263.* Chassan. in *Catal. glor. mund. p. 5. n. 105. fol. 118.* Joh. de Nevizanis *Cons. 83. n. 5. fol. 600.* & Nicol. Boer. *Dec. 179. fol. 308.* Illæ dicuntur temporales, quia

INCENDIARIORUM.

29

quia morte naturali vel civili belli Ducis obveniente, vel dimisso ipso, wenn er abgedancket ist / oder sein commando sonst nicht mehr gilt / etiam exspirat salva gvardia. Menoch *de A. F. Q. lib. 1. q. 69. n. 5.* Durante vero 39
 salva gvardia, si quis eam temerare præsumperit, is non tantum criminis læsæ Majestatis reus evadit; L. 1. §. *majestatis ff. ad L. Ful. Majest.* Joh. Papon. *de sauf-conduits & d' enfrainte d'iceux.* Paul. de Castro. *consil. 324. n. 9. vol. 1.* Gvid. Pap. *Dec. 418. n. 1.* Cacheran. *Decis. 88. num. 16.* sed etiam si incendendo quid contra moliatur, incendiariorum pœnam & nomen meretur, conf. Chaffan. *de Consuet. Burgund. tit. de justices rubr. 1. §. 1. n. 47. fol. 73.* Tessauros *Decis. 132.* Leges bellicæ ejusmodi delin- 40
 quenti in genere pœnam capitalem dictitant, his verbis: Da sich auch einer / er sey wer er wolle / Freund oder Feind unsers oder unsers Generals Schutz-Brieffes und Salve gvarde gebrauchet / so soll derselbe Brief in gebührllichem Respect / und so hoch als wir selbst gehalten / und so dawider von unseren Officirern und Soldaten etwas gewaltthätiges verübet würde / der ungehorsame Verächter desselben an Leib und Leben gestrafft werden. *artic. 13. tit. 3. des Churfl. Brandenb. Kriegs. Recht / cum quo conveniunt art. 26. tit. 4. Schwedischen / tit. 4. art. 23. Zürchischen / art. 15. Holländischen / art. 18. Käyserl. Artickels, Brieffe & Käyserl. Reuter-Bestallung. art. 89. add. Damhoud. prax. cr. c. 109. n. 1. & Joh. Fab. in Cod. L. denunciamus 4. n. 7. C. de* 41
his qui ad Eccles. confug. Neq; approbari potest factum eorum, qui accepto pretio salvæ gvardiæ, contributionibus omnibus severe satis exactis, atque toto populo ad incitas redacto & ad faccum quod ajunt & peram usque excusso, postmodum tamen tuguriola ipsorum igni in prædam concedunt, fingentes

D 3

jus-

- 42 iustum regium. Nam ita solennia belli J. Gent. re-
 quisiſta, de quibus supra fuſius actum, nimium quan-
 tum violant faciuntque bella ſua laborare iniuſtitia
 43 ad minimum externa. Sicuti enim poſt gratiam factam
 interfici nequit captivus nachdem ihm Quartier gege-
 ben/ ita nec comburendæ civitates, quæ ſemel amice
 receptæ. *Grot. L. 3. C. II. p. m. 512.*
- 44 Improbum quoq; & iniquum eſt incendium il-
 lud, quod infertur hoſti per emiſſos incendiarios, durch
 ausgeſchickte Mordbrenner/ qui eo fine mittuntur ut
 45 flammis cuncta late devaſtent. Nam licet adverſus
 hoſtes cuncta liceant, excipiendi tamen ſunt actus qui
 ſine vitio morali peragi nequeunt, unico verbo: de-
 liſta ſunt excipienda. v. g. violenta ſupra, adulteria,
 quibus etiam annumeramus incendia clandestina,
 46 & alia ejuſmodi facinora moraliter impoſſibilia. Ut
 ſic falſa exiſtat illa multorum perſuaſio, quaſi bellum
 aperiat portam omnibus maleficiis, ſitque ſentina
 criminum, im Kriege möge man freſſen / ſauffen / buren/
 buben/ &c. Nam ubique, etiam in bello, honeſte vi-
 vendum & ſuæ quoque ſunt bellis Leges, licet com-
 muniter in proverbio dicatur, inter arma ſilent Le-
 ges. Actus enim ſupra recensiti, extra vitam ſocia-
 lem ſunt poſiti, ac proinde nullo ſociali jure permitti
 47 valent. Verum ut alia mittamus, de incendiis per
 emiſſarios cauſatis hoc loco ſaltem nobis agendum.
 Videlicet ſunt conſuetudines quædam quæ morati-
 orum gentium conſenſu & tacita quaſi conventionem
 invaluable, quibus modus læſioni bellicæ ponitur, qua-
 rum rationes ſequentes ponit Excell. Dn. Becman-
 48 *in meditat. polit. diſſert. 23. th. 10.* (I) Reſpectus comu-
 nis utilitatis, ac ne pericula in bellis nimium inten-
 dan-

INCENDIARIORUM

31

dantur. Præsumitur enim belligerans non velle ut
 Respubl. hostilis penitus intereat, sed tantummodo
 ut in ordinem redigatur, cum juri suo prosequendo
 saltem intentus sit. Jam verò per incendia ejusmo-
 di nec jus nostrum melius redditur, nec in ordinem
 redigitur hostis. (II) Ratio hæc est, ne omnis defen- 49
 dendi copia hosti adimatur. Nam sicuti privatae li-
 tes agendo atque excipiendo, accusando ac defenden-
 do procedunt, ita bellicæ quoque controversiæ op-
 pugnando ac defendendo agi, & demum cedendo de-
 terminari debent. Inde est quod in bellis hodiernis
 captivitati fit modus positus, quo testemur, nos non
 interitum hostium sed saltim conformitatem ipsorum
 quærere. Deinde scæminis, etiam infantibus, atque
 arboribus parcitur, cum & defendendi copiam non
 habeant, & cædes ipsis illata, non spem conformita-
 tis, sed interitum totalem hostilis Reipubl. procuret.
 vid. Grot. d. Jur. B. & Pac. L. 3. c. 13. th. 2. Multo minus 50
 in bellis nostris locum habet clandestina violentia
 veneni, das Brunnen- und Wasser- vergifften (quibus
 addimus incendia clandestina die heimlichen und tücki-
 schen Nord-brennereyen/ruinam agrorum per semen-
 tem salis, wenn man Saltz sæet / die Aecker unfruchtbar
 zu machen &c.) quia itidem talis procedendi modus
 interitum hostilis Reipublicæ, non conformitatis spe-
 ciem præ se ferret, neque defendendi copiam oppo-
 sitæ parti permittat, cum tamen nec ipse Deus gen-
 tibus, quas tamen in V. T. penitus extirpatas vole-
 bat, talia inferri permiserit, sed armata manu & aper-
 to Marte eas vinci & deleri voluit, de quo testatur
 passim liber Josuæ &c. Hactenus Excellentissimus
 Dnus. Becman. De eo disputari posset, an non con- 51
 tra

- tra ejusmodi hostem, qui emissariis talibus utitur, jus retorsionis adhiberi possit, & iterum contra ipsum incendiarii valeant emitti? v. g. Si Germani bello petiti ab aliquo, sentiant incendiarios sibi multa inferre damna, an non iterum incendiarios in terras ejus destinandi jus habeant? videtur quidem dicendum quod sic, quoniam ignoscendum est ei, qui se voluit ulcisci provocatus per jus retorsionis, quod æquitas peperit, *L. 14. §. 6. ff. de bon. lib.* quia vim vi repellere licet *L. 3. ff. de Inst. & Fur.* & quodcunq; juris in alium quis statuerit, æquum est, ut & ipse eodem jure teneatur. *juxt. rubr. ff. quod quisq; juris in alium statuerit.*
- 53 Hoc tamen non obstante contrarium verius est, scilicet in casu proposito non recte adhiberi jus retorsionis. Nam si à malis abstinendum etiam si bonum exinde proveniat, si malum pro malo reddere legibus Divinis interdictum. *1. Pet. 3. vers. 9. 1. Thes. 5. vers. 15.* Multo magis à delictis abstinendum, si nullum exinde bonum resultet, sed vindicta saltem indigitetur. Moraliter verò illicita esse, & contra jus gentium tendere
- 54 ejusmodi incendia, supra deduximus. Quemadmodum itaque maritus cujus uxor adultera est, non recte facit si & ipse adulterio se maculet animo retorquendi, ita & bellator non excusabitur si contra incendia hostium illicita, illegitimis quoque utatur incendiis. Hoc quidem certum est, quod si tale quid factum sit, eatenus excusetur retorquens, quod ob id nulla possit formari prætensio à damnum patiente,
- 55 interim tamen peccaret damnum inferens. Nam sicuti inter privatos, dolus cum dolo compensatur, mutuaque delicta mutua compensatione tolluntur *arg. L. viro 39. ff. solut. matrim.* Tulden. *ad Tit. C. de injur. n. 4. &*
tamen

INCENDIARIORUM.

33

Leges incurrit & pœnas à judice patitur, ita inter Illustres, si ambo belligerantes illicitis artibus uterentur, uni quidem contra alterum nulla competeret vindicatio damni, uterq; tamen jus gentium violaret. conf. Bachov. ad Treutl. vol. 2. Disp. 2. thes. ult. lit. E. F. G. Wissenb. ad ff. Disp. 14. th. 6. Deinde in quæstione proposita supponitur casus ubi ad bellum res jam pervenit; (quod juxta dicta superius, est legitimum Illustrum Personarum Tribunal) jam verò notum est, injuriam quam judicialiter persequimur, non amplius tolli posse per retorsionem: ergò nec injuria propter quam bellum gerimus, per retorsionem amplius tolli poterit. Denique etiam modus ille retorqvendi ad- 57. versaretur fortitudini Germanorum hætenus usitatæ, utpote qui non dolis sed armis, non technis sed virtute suos devincunt hostes, quod innuit Tacitus, dum Germanos vocat, gentem ad arma natam *Hist. l. 4. c. 64. n. 3. Et passim de moribus Germanorum.*

De cœtero incendium ejusmodi quacunq; ratio- 58. ne ab hostibus illatum, casualibus annumerandum, incendiis, & tenentur hostes de damno per ignem illato, hinc conductor ut Domino damnum resarciat, nulla ratione compelli valet. *arg. l. 52. §. 3. ff. pro soc. A-* 59. *lia ratio foret, si conductori inimicitia particularis cum aliquo intercederet, & adversarius ejus incenderet ædes conductas, tunc enim ipse conductor tanquam in culpa existens, teneretur. arg. l. 25. §. 4. ff. locat. conduct.* Casus enim fortuitus ex vero dici nequit, qui 60. culpam vel moram habet præcedentem. *L. 3. §. fin. ff. de usur. l. 82. §. 1. ff. de V. O. Mascard. de Probat. vol 2. conclus. 892. n. 66. Extendit quidem id ulterius Berlich. in Con-* 61. *clus. pract. p. 4. concl. 15. n. 69. ut si vicinus meus inimici-*

E

tias

tias habeat cum aliquo, licet non dederit causam inimicitiae & domus ejus ab hostibus incensa, meas quoque corripuerit, quod tum vicinus mihi teneatur, quamvis existimet mihi prius experiendum esse contra incendiarios, & si contra ipsos non habere possim regressum, quod tum in subsidium & non aliter debeam agere, contra vicinum, cujus Domus ab inimicis fuit combusta. Add. Albert. *in L. 3. §. 1. ff. de Off. Praef. vigil. n. 7.* quem sequitur Farinac. *Pr. Crim. p. 3. quest. 110. C. 2. n. 68.* Bonifac. Vitalin. *de malef. in tit. de Incendiar. n. 2.* extra culpam enim non est qui scit sibi esse inimicos, & tamen suas diligentius haud custodit, vel finem non imponit inimicitias. Verum hoc obiter.

62. Commodius hic quaeri posset dum agimus de incendiis publica autoritate factis, An Princeps tempore calamitatis bellicae suburbium haud procul ab urbe situm possit incendio conflagrare? Resp. affirmando, idq; propter dominium eminens quod in subditorum bona exercet sibiq; arrogat Imperator vel
63. Princeps, *l. 6. §. 1. 14. C. de Oper. publ.* & propter obligationis nexum quo subditi tenentur succurrere utilitatibus publicis, etiam bonis suis. Enim verò an dominis aedium ex aëratio vel aliunde per contributionem concivium satisfiat, ratione damni eo intuitu perpesi, magis controversum videri posset. Certe aequitatis ratio svadet ut, si salutis publicae ergò incensum fuerit alicujus aedificium, damnum illud compensetur, volente illud Lege Rhodia de jactu, cujus Legis argumentum Dd. ad similes casus utiliter extendunt *arg. l. 2. ff. ad L. Rhod. de jact.* Brunnem. *ad l. 1. d. t.* Struv. *in Synt. Jur. Civ. Exerc. 20. th. 27.* Nam quilibet civium quidem obnoxius est, ut promoveat interesse
- & bo-

INCENDIARIORUM.

35

& bonum publicum etiam bonis suis, verum non solum ad id tenetur, sed cum aliis saltem concivibus suis proportionabiliter. Hinc si ad exstruendum fortalitium aliquod, adhibeatur unius privati ager aut hortus, vel si ad avertendum incendium cogatur pecunia, Wenn Brandschagung ausgeschrieben werden / aut ad avertendum incendium ab ædibus plurium unius domus destruat, solent reliqui cives & quorum domus hac ratione conservatæ sunt, ad contributionem & restitutionem damni adstringi & collectari, ne unius nimium sit præjudicium *l. 49. §. 1. ff. ad L. Aqu. Tusch. Tom. 4. pract. conclus. tit. 1. concl. 63. n. 1. & seqq. Farin. Pr. Cr. P. 3. Qu. 110. C. 3. n. 144. & seqq.* Unde etiam Scabinos Hal- 66. lenses in casu molendini incensi sequenti tenore respondisse meminimus, Wenn die Mühle der Stadt zum besten und mehrern Schaden abzuwenden in Brand gesteckt / so wäre die Stadt auch den durch Abbrennung der Mühle erlittenen Schaden zu ersetzen schuldig. B. R. B. Limitationem tamen hoc patitur nonnullis casibus (1) si quis spatium illud quo ædes vicinæ vel inter se vel ab operibus publicis distare debent, occupavit, *l. ult. ff. fin. regund. l. 9. & 12. §. 4. C. de adif. privat.* quod faciunt illi qui ad mœnia vel nimis propinquum prope civitatem exstruunt ædificium. Quorum domus imminente bello, vel propter hostium vel propter incendiorum metum, publica auctoritate merito destruantur vel comburuntur. Struv. in *Dissert. de priv. adif. th. 68.* (2) Si quis ædificium exstruxit in suburbio fortalitio propinquo. Nam qui 68. ibi ædificat, sub tacita demolitionis conditione exstruit, quod scilicet appropinquante hoste iterum destruere velit taliter exstructum, ne exinde periculum immi-

E 2

neat

neat fortalitio. Neque etiam aliter quam sub ejusmodi conditione permitteretur ædificatio. Quemadmodum itaque civis aliquis cujus domus tormentorum hostium vi solo æqvata, aut cujus ager per opera hostium, durch das approachiren / vel alia ratione est deterioratus, nullam eo intuitu damni reparationem exigere valet à reliquis suis concivibus, sed illud damnum tanquam fatale sustinet, re suo domino perunte; *l. 6. C. de pign. act. l. 1. C. de pos.* ita nec is cujus domus in suburbio fortalitii incendio combusta, quicquam à reliquis recuperare valet, quia scit vel scire debet, ejusmodi casibus subiecta esse suburbia fortalitorum.

69. Quæ hæcenus de ædificiis & suburbiis dicta, eadem quoque ad pontones ac pontes propter idem tatem rationis optimo jure extendi valent. Nam & hos ingruente necessitate ad prohibendum hostem transitu, incendi, quotidiana docet experientia, Brücken werden angesteckt umb dem Feinde den Paß zu verwehren.
70. Hinc Ancus Martius famosi istius Sublicii Pontis in civitate Romana autor, ex nulla alia ratione totum ligneum in Tybri exstruxit istum pontem (à sublicibus & magnis trabibus ita dictum) absque clavo ferreo, quam ut belli temporibus eo facilius adimi posset. *Liv. l. 1. C. 33. Dion. Halicarn. L. 3. c. 58.* (quamvis postea eundem pontem lapideum fecerit Æmilius Lepidus Quæstor, à nomine suo Æmilium nuncupatum, donec tandem ab Antonino Imperatore marmoreus reditus. *Alexand. ab Alex. Genial. dier. L. 2. C. 8. p. 64. lit. A.*
72. & Blondus *L. 1. Romæ instauratæ.*) Si ergo casus contingeret pontem ad arcendam vim hostilem esse incensum, non solum licitum erit ejusmodi incendium, sed

INCENDIARIORUM.

37

sed etiam refectione incumbet illis qui sunt de Republica, si scilicet pedagias ad omnimodam refectionem haud sufficienter. vid. Brunnem, *ad l. 14. ff. de vacat. & excusat. munerum n. 2.* Peretz. *ad tit. C. de oper. publ. n. 11.*

Ulterius disquiri anne licitum sit aedes aut alias 73.
res mobiles pestilentia infectas sine vitio incendiarii
comburere? Resp. privato illud jus nullatenus com- 74.
petere *arg. l. 8. pr. ff. de relig. & sumpt. fun.* Si secus fa-
ctum fuerit, domino aedium ad compensationem da-
mni atque ad omne interesse, tenebitur incensor. Dec.
cons. 651. vid. Reyger *in Thesaur. voc. pestis.* Alia ratio in 75.
Principe vel Magistratu, qui autoritate publica inter-
posita decernere possunt combustionem rerum peste
infectarum. Licet enim Princeps jus quaesitum ne-
mini auferre soleat, *arg. l. nec abus. 4. C. de emanc. lib. Did.*
Covarruv. *variar. resolut. lib. 5.* Burl. *Cons. 54.* Ex justa
tamen causa utilitatis publicae id potest. *arg. l. 3. ff. de*
Off. Prator. Dec. cons. 287. n. 4. Rom. cons. 310. n. 2. quorsum
etiam refero iussum de comburendis aedibus & mo-
bilibus pestilentialibus, *arg. l. 7. §. 4. ff. quod vi aut clam.*
add. Herm. Latherus *de cens. l. 1. c. 17. n. 18.* & Ludov. Pe-
gvera *qvæst. crim. 8.* praepriis cum eiusmodi res Do-
minis magis quam aliis perniciosae esse soleant. Spei-
del, *voce Peste.* & licet haec ratio deficiat, summum jus
tamen exigit ut favor publicus privatae utilitati prae-
feratur *l. 3. §. 15. ff. de Scto Sylan. l. 3. C. de primip. lib. XII. l.*
un. §. 14. C. de caduc. tollend. Hinc in populo Israelitico 76.
receptum legimus, ut si de lepra perspicue constaret,
leprosi vestimenta igne consumpta fuerint, domus
verò ejusdem intus abradebatur pulvere rasuræ ex-
tra civitatem sparso, deinde novo luto sive cemento
illiniebatur domus, quod si vero tum reverteretur le-

E 3

pra

pra destruebatur domus omnisq; materia in lacum impurum extra urbem & mœnia projiciebatur. vid. *Gloss. in c. 60. de pœnit. dist. 1. add. Speckhahn. Qu. 10. cap. 1. num. 12.*

77. Unicum adhuc præsentis cap. discutiendum restat. Assertum fuit in præcedentibus numeris, licitum esse in bellis & obsidionibus incendio cogere obsessos ad deditioem, unde non incongrue hic disquiri posse censeo, anne idem jus vastandi & incendendi ad ædes sacras quoque semet extendat? Respondet
78. *Grot. de J. B. & P. lib. 3. c. 5. th. 2.* Jus Gentium merum non excipere quæ Diis dicata sunt, juxta illud Pomponii Jurisconsulti: *in l. cum loco ff. de relig. & sumpt. fun. cum loca capta sunt ab hostibus omnia desinunt sacra esse. Unde & populus mutata voluntate potest ex sacro profanum facere l. inter stipulantem. §. sacrum*
79. *l. continuus. §. cum quis ff. de V. O.* adeo ut in ipsa simulachra, quibus Numen aliquod inesse falso creditur, idem liceat. Sic Judæis non solum permissum sed etiam præceptum legimus, Gentium simulachra abolere *Deut. 7. vers. 5.* & templa aliquot profani cultus à
80. *Maccabæis incensa esse refertur 1. Maccab. 5. & 10.* Alia ratio foret, si res quædam sacræ existerent unde nullum hosti immineret periculum, tales enim conservari rerum divinarum reverentia svaadet, præprimis inter eos qui eundem DEUM ex eadem Lege colunt, etiam si forte sententiis, quibusdam aut ritibus aut ceremoniis dissideant *Grot. L. 3. cap. 12. th. 6.* Christianus igitur cum Christiano bello decertans, non adeo pie faceret si ab ædibus sacris haud abstineret, nisi forte obsidione cincti abutantur turribus ac templis, dum obsidentes ex iisdem sclopetis petunt, weñ sie aus den Thura

INCENDIARIORUM.

Thürmen Battereyen machen / vel nisi obsidens eo fine ³⁹
 saltem incenderet templa ut ad dedendos se eo magis
 impelleret obsessos, vel eo animo ac intentione ut com-
 piores restituat domus DEO dicandas. Quæ de sa- 81.
 cris hæctenus dicta, eadem ad religiosa loca extendit
 Grot. cit. loc. ad quem brevitatis studio nosmet re-
 mittimus.

CAPUT III.

De

POENIS INCENDIARIO-
 RUM.

SUMMARIA.

1. Connexio.	etiamsi parere necessum habeat.
2. Olim licita fuere incendia.	13. LLus XII. tabb. obtinet pœna ignis.
3. Vom Faustrecht remisivè.	14. 15. Varia LLum pœna.
4. Judicia in Germania constituta.	16. Pœna ignis justa est.
5. Hodie via facti cessat in Germania.	17. Non tamen per modum talionis debetur.
6. Pœna contra incendiarios statuta & quidem ultimum supplicium.	18. In pœna hujus delicti dist. an in civitate, an extra eam incendium factum.
7. De incendiariis conductis.	19. Item an à vili, utrum honestiori persona excitatum.
8. Capti ex incendiariis non habentur pro captivis belli.	20. & 21. Non autem distinguendum inter magnum & parvum damnum causatum.
9. & 10. Non excusat incendiarium jussus superioris.	
11. & 12. Mandatarius punitur	

22. Ap-

- CAP. II. DE POENIS
- 40
22. Applicantur pœne ad di-
stas distinctiones.
23. 24. 25. Distinctiones illa per
Const. Crim. non abrogata.
26. Constitutio Crim. est lex
nova & generalis.
27. Interpretanda E. juxta
speciales LL. Romanas.
28. In pœnis uniformibus ces-
sat respectus personarum.
29. Qui in civitate incendit
gravius delinquit.
30. J. Sax. incendiariis dicta-
tur pœna rota.
31. Incendium J. Sax. ad atro-
cissima delicta refertur.
32. Verba J. Sax. civiliter in-
terpretanda.
33. 38. 54. Incendiarii famosi
durius plectendi quam sim-
plices.
34. Etiam ob attentatum de-
lictum illi puniuntur.
35. Describitur gravitas hujus
delicti.
36. Multa alia delicta cum eo
concurrunt.
37. Incendiarii famosi equi-
parantur latronibus.
39. Carpz. Regula generalis de
comburendis incendiariis.
40. Quae extenditur ad omnes
delinquentes.
41. 42. Ad omnem locum & o-
mnes res.
43. It. ad damnum quodlibet.
44. Pœna debetur licet ignis
statim extinctus.
45. Non liberatur damnum
reparans.
46. Transactio privatorum
non præjudicat publico.
47. 48. Puniendus etiam qui
proprias ades incendit.
49. Mandans & mandatarius
hic pari pœna tenetur.
50. Mandans tripliciter delin-
quit.
51. Modo sit talis qui conveniri
potest.
52. Qui offensus incendit et-
iam tenetur.
53. 54. Ampliationes dictae mul-
to magis procedunt in in-
cendiariis famosis.
55. Qu. An contra incendiarios
inconsueta tormenta exco-
gitanda?
56. Neg.
57. Abstinentum à delictis de-
sperationem causantibus.
58. Exacerbari potest pœna in-
cendiariorum.
59. De

INCENDIARIORUM.

41

59. De cessatione vel mitigatione pœna.	69. Senes bis pueri.
60. Impunis est infans.	70. Solum senium non excusat à pœna.
61. Infantes non habent intellectum.	71. Quinam dicantur senes remissivè.
62. Infantia proximus excusatur.	72. Furiosi non puniuntur.
63. Pubertati proximis mitigatur pœna.	73. Ratio.
64. Pubertati proximi possunt accipite puniri.	74. Tempore intervalli delinquens tenetur.
65. In impuberibus malitia supplere potest aetatem.	75. Furiosus, licet sanus deliquerit, non plectitur.
66. In minorennibus obtinent ordinaria pœna.	76. Furiosus non sentit se puniri.
67. Lenitas pœnarum invitat ad delinquendum.	77. De pœnis aliis remissivè.
68. In criminalibus majoren-	78. Incendiarius non succedit in fideicommissis.

Quoniam pœnis contra incendiarios statutis hoc
 caput destinatum est, breviter de iis saltem age-
 mus. Ubi tamen in antecessum præmonendum
 duximus, apud Germanos veteres non adeo prohibi-
 tum fuisse, ultore ferro & flamma inimicos prosequi.
 Tantum enim abest, ut priscis seculis pœna viæ facti
 fuerit statuta, ut potius optimo jure usum credide-
 rint eum, qui jus suum violento modo prosequeretur,
 nemlich zu den Zeiten / da das Faust- und Kolben- Recht
 noch im schwange gieng. Phil. Comin. lib. 10. de rebus gestis
 Ludovici XI. in fin. Hinc denunciatione triduo ad mini-
 mum ante invasionem facta, putabant sibi licitum esse,
 adversarium armis exuere, ædes ipsius expugnare, spo-
 liare

F

liare

- liare & incendere, de quo graviter suo ævo conqvestus
4. Petr. de Andlo *lib. 2. c. 16. de Rom. Imp.* Successu temporum autem, cum cultiores esse inciperent Germanorum mores, barbarus ille procedendi mos ipsis displicere, incepit, graviterq; in aliquot Imperii conventibus publicis conqvesti leguntur dicti Imperii cives, de nimia illa, quæ Alemanniam misere distraheret violentia, usque dum tandem Imperante Maximiliano I. Cæsare, in Diæta universali W ormatia anno 1495. unanimi totius Senatus suffragio constituta fuerunt judicia, & Lex Friderici de incendiariis & violatoribus pacis publicæ iterum revocata & confirmata, atque ex veteri illo bellandi more crimen publicum est factum, gravissimaq; isti delicto poena statuta. vid. *Recess. Imper. de Anno 1495. verb.* Also/dasß von Zeit dieser Verkündigung/niemand von was Wesen/Würden oder Stand er sey/den andern befehden/bekriegen/berauben/sahen/überziehen oder belagern sol/auch durch sich selbst oder niemand anders von seinentwegen nicht dienen noch auf einem Stadt/Schloß/Markt/Befestigung/Dörffer/Hoff oder Weiler absteigen/oder ohne des andern Willen mit gewaltiger That freventlich einnehmen oder gefährlichen mit Brand oder in andere Wege dermassen beschädigen soll etc. Et paulo post: Die sollen mit der That von Recht zusamt andern Pönnen in unserer und des Reiches Acht gefallen seyn / die wir auch in unsere und des H. Reichs Acht erklähren und erkennen / also daß ihr Leib und Gut allermänniglichen erlaubet und niemand daran freveln oder handeln soll oder mag. *add. Ord. Cam. p. 2. T. 9. & Gail. de pace publ.*
5. Unde apparet quod inter Germanos omnis via facti exulare debeat, conf. *art. 13. cap. Josephi.* dum præter severissimas contra incendiarios Jure Romano statutas poenas

INCENDIARIORUM.

43

poenas (de quibus vid. *t. t. ff. & C. ad L. Jul. de vi publ.*) 6.
 etiam in Legibus Imperii poena Banni ipsis est decreta.
conf. Rec. Imp. de An. 1500. Augusta, de a. 1521. Wormatia & c.
habiti. & Carpzov. in Pr. Crim. p. 1 qu. 35. per tot. Alibi
 poena ultimi supplicii dicitur incendiariis, quæ etiam
 obtinet contra eos qui publica autoritate emissi tan- 7.
 quam incendiarii, pretio ad id conducti ut ferro ac flamma
 miseriam inferant indigenis hostilis territorii. Ta-
 les hætenus à Turcis in Hungariam, à Gallis vero in
 Germaniam immisos passim deprehendimus, notique
 satis sunt hoc ævo ipsorum ductores la Brosse, Melac 8.
 & alii, ex quorum consortio si qui capiuntur, non ha-
 bentur pro captivis belli, sed pro delinquentibus, pro
 criminosis & poenam capitalem promeritis, quam et-
 iam teste experientia sentiunt.

De eo tamen disputari posset, an non excuset ejus 9.
 modi homines jussus superioris? Videtur quidem di-
 cendum quod sic, quoniam qui parere necessum habet,
 caret non solum dolo, *l. 176. §. 1. ff. de R. 3.* sed etiam liber
 est ab omni culpa. *L. 169. ff. eod. tit.* Verum hoc non 10.
 obstante contrarium tamen verius est, quoniam actus
 quem in casu proposito injungit superior, nimirum in-
 censio bonorum innocentis, est intrinsece malus sive
 contra jus naturæ vel gentium, & sic exequens non po-
 test non in mala fide existere, dum vel aucupandæ gra-
 tiæ ergo, vel ad augendam fortunam suam, turpi prom-
 ptitudine blandiens tyranno, serviliter expedit actum
 Legibus interdictum, cum tamen sciat vel scire debeat,
 DEO magis obediendum esse, quam imperio iniqui re-
 rum Moderatoris. vid. *Molin. de J. & J. Tom. 4. tr. 3. disp. 3.*
& T. 3. tr. 2. disp. 363. Hinc Regula in contrarium allega- 11.
 ta ita limitanda: quod is cui parendi gloria relicta, im-

- munis fit à poena in levioribus vel extrinsecè saltem malis, non in gravioribus delictis ac contra jus naturale tendentibus. Nam sicuti potestas privata semper subordinata esse debet publicæ, ita publica cedat oportet divinæ. Mandatarius itaq; hic gravi supplicio afficiendus (in atrocioribus scil.) non obstante quod parere necessum habuerit. *L. 3. §. item cujus. l. nihil est 15. ff. ad L. Cornel. de Sicar. L. 6. C. de his quib. ut indign.*
12. Sed ut ad ipsum poenæ genus tandem deveniamus. Notissimum est à primis Legum Romanarum incunabulis, jam tum poenam ignis obtinuisse contra dolosos incendiarios, quia Legibus XII. Tabb. eadem dudum invaluerat, his verbis: *Qui aedes acervumque frumenti ad aedes positum dolo malo sciens incendit, vindictus, verberatus, igni necatur.* vid. Jac. Gothofr. in XII. tabb. fragm. tab. 7. postea eadem poena in aliis Legibus repetita. vid. *l. qui aedes. 9. ff. de incend. ruin. & naufrag. L. Saccularii ff. de extraordin. crim. l. 10. ff. ad L. Corn. de Sicar. l. 28. §. incendiarii ff. de poen.* Vel etiam novæ poenæ substitutæ deprehenduntur, uti dilaceratio bestiarum, decollatio, furca, condemnatio in metallum, deportatio &c. *gl. in l. data opera. C. qui accus. non poss. l. fin. ff. de incend. ruin. naufr.*
13. Et quidem quantum ad poenam ignis, non inconveniens est isti delicto poena, ut scil. igni pereat qui aliena igne consumpsit. Cujac. *ad l. 11. C. de his qui accus. non poss.*
14. Existimant quidem alii inter quos etiam Wesenbec. quasi Jure talionis dicitur vivi comburium incendiario, verum hoc non est, quia talio similitudinem requirit inter objectum delicti & inter subjectum poenæ, id quod hic deficit. Nam talio quidem foret, si ei qui alienas aedes incendit, suæ iterum incendantur, non ut i-

INCENDIARIORUM.

45

ut ipse consumatur incendio, cum aliàs illud absurdum inde sequeretur, quod qui alterius bestiam percussit ferro, dici posset talionem sensisse, si iterum ferro percutiatur, quod absq; insigni talionis abusu haud fieret. *Illust. de Jena de incend. dolos. Capit. III. c. 21. n. 10.*

In ipsa autem poena infligenda probe distingven- 18.
 dum (1) an intra oppidum excitatum fuerit incendium ac inter contigua ædificia, utrum vero ruri & in domibus sive horreis solitariis, quam distinctionem fundamus. *in l. ult. ff. de incend. ruin. verb. incendium in civitate l. 28. ff. de pæn. verb. qui verò casam aut villam & c. Cujac. obs. lib. 21. c. 20.* (2) an delinquens sit vilis persona at- 19.
 que ex facie plebis, utrum vero egregius sit aut in dignitate constitutus, quæ diversitas multum facit ad variandam poenam, arg. *l. 12. ff. de incend. ruin. naufr. l. 3. §. 5. ff. ad L. Corn. de Sicar.* Addunt quidem nonnulli terti- 20.
 am distinctionem. Nimirum inspiciendum quoq; esse, utrum magnum sit quod excitatum est incendium, an parvum. *Berlich. P. 4. Concl. 24. n. 21. & seqq.* Verum quo- 21.
 niam istius distinctionis nullum vestigium apparet in Legibus Romanis, & notum satis est, etiam solum conatum vivicremio puniri (juxta dicenda inferius) multo magis ergo mereri istam poenam qui actu jam tum incendit, licet modicum saltem damnum dederit, ideò in-
 quam distinctionem illam nostram haud facimus, & duas priores solummodo retinemus, ratione poenæ ita sta-
 tuentes: Incendium aut in civitate causatum, aut extra 22.
 eam. Priori casu si damnum datum à persona altiori, deportatio obtinet *l. ult. ff. de incend. l. 3. §. 5. ff. ad L. Corn. de Sicar. l. 16. eod.* si à personâ honestiori gladius *dd. LL.* si ab humiliori, dilaniatio bestiarum sibi locum vendicabit, aut ignis; *l. 28. §. 12. ff. de pæn. l. 9. ff. de incend.* Poste-

rioni casu, si extra urbem simile delictum commissum, poena arbitraria, pro diversitate tamen personæ delinquentis ac damni dati varia, dictabitur *per all. text.*

23. De eo saltem disquiritur: An non hisce distinctionibus derogatum sit, per generalem Constitutionis Criminalis dispositionem, dum Carolus V. Imperat. *in art. 125. d. Const.* generaliter asserit, incendiarios dolosos poena ignis esse afficiendos, verbis Germanico idiomate ita sonantibus: Item / die bößhafftigen überwundenen Brenner sollen mit dem Feuer vom Leben zum Tode gerichtet werden? Respondemus: Multos quidem esse in ea sententia, quasi Imperator per illam verborum generalitatem, omnes distinctiones supra laudatas voluerit sublatas, vid. Zieritz & Matth. Stephan. *ad d. art. 125. Const. Crimin. in fin.* Verum si penitus inspiciamus negotium, contrarium non veritati solum sed & æquitati magis convenire deprehendimus. Sanctio quippe Carolina ad novas Leges pertinet, quarum natura hæc est, ut veterum jurium dispositionem per solam generalitatem non tollant, hinc quod specialiter lege nova non est expressum, illud veterum Constitutionum Legumque regulis manet obnoxium. *l. 33. §. ult. C. de appellat.* quod enim abrogatum non est, quare stare prohibeatur? *l. 27. C. de Testam.* Unde sequitur generalem Nemesis Carolinæ dispositionem, juxta specialis Juris Cæsarei distinctiones esse interpretandam, cum alias neglecto respectu personarum, si poenæ juxta nudam proportionem Arithmeticam infligerentur, magna exinde oriunda esset inæqualitas, si scil. nobilis in quo tamen major sensus poenarum est, æque duriter plecti deberet quam rusticus, aut plebejus, vel servus, qui præter vitam nihil habet quod amittat, & sic solo metu mortis
in of-

INCENDIARIORUM.

47

in officio contineri potest, cum ex aduerso in dignitate constitutus alia habet quæ perdat & quorum beneficio in virtutis & recti tramite valet conservari, uti sunt bona, fama, honor, &c. Non obst. quod in poenis uti vo- 28. cantur uniformibus, omnis respectus personarum exulet, nam hoc dubium petitionem principii involveret, quoniam in eo cardo quæstionis vertitur, an scil. per Const. Carol. uniformis poena indigitata fuerit, cum tamen Jure Romano eadem admodum difformis & varia fuerit, pro diversitate personarum. Nos vero ex data supra ratione æquitatis jam tum adstruximus, vix præsumendum esse, quod Carolus V. per generalem suam dispositionem, distinctiones antea enumeratas, æquitati naturali innixas, voluerit abrogatas, præprimis cum negari nequeat, eum qui in civitate famosum 29. excitat incendium, multis innocentibus nihilq; mali de delinquente promeritis ipsiq; publico nocivum, longe improbiorem esse, quam eum, qui casam aliquam inimici sui saltem incendit damnumq; unius tantum intendit. Jam verò in levioribus causis proniores ad lenitatem iudices esse debent, in gravioribus poenis severitatem legum cum aliquo temperamento benignitatis subsequi. *l. 11. ff. de pæn.*

In Saxonia quidem loco ignis dictatur incendia- 30. riis poena rotæ. vid. Land-R. c. 2. art. 13. *ibi*: Alle Mörder und die den Pflug berauben / oder Mühlen / oder Kirchen und Kirchhöfe / oder Verräther und Mordbrenner / die ihres Herrn Botschaft werben zu ihren frommen oder eines andern wegen / die soll man alle Radebrechen. In eo tamen 31. convenit Jus Saxonicum cum Jure Civili, quod crimen incendii inter atrocissima referat delicta, duroq; mortis genere illud plectat. Item quod non indifferenter cui- libet

- libet incensori æque duram poenam infligat, sed pro circumstantiarum & personarum diversitate levio- rem, sc. decapitationem, in *seqq. d. §. verbis*: Die einen Mann schlagen / oder sehden / oder berauben / oder brennen sonder Mord-Brand / den soll man alle die Häupter abschlagen. Augustus tamen Elector Saxon. in *Novell. Const. p. 4. Constit. 17.* approbavit & confirmavit poenam ignis Jure Civili & Carolino statutam. Andr. Rauchbar. *Quaest. J. Civ. p. 2. n. 7.* Quamvis generalia ista verba, für Mord- Brennern zu achten und mit dem Feuer gestraffet werden möchten/ad instar verborum Constitut. Crimin. Caroli V. civiliter interpretanda putemus, ita ut datas supra distinctiones iisdem adhibendas opinemur. vid. Theodoric. in *Colleg. Crim. Disp. 7. th. 8. lit. D.*
32. Ex dictis facis elucet, omnes quidem incendiarios pro renata sustinere poenam ignis, eos tamen qui famosi vocantur interdum durius plecti, quam simplices. Famosi enim sine ullo discrimine damni secuti, ob perfectum æque ac attentatum delictum si scil. ad actum proximum pervenerint igne cremari, sin vero ad nullum actum proximum processerint, sed in simplicibus conductionis ac diffidationis terminis perstiterint, gladio ferri jubentur. in *Const. Elect. Saxon. 14. & Const. 17. d. part. 4.*
33. Idque non solum ob gravitatem uti ex Damhoud. in fit. Theod. c. l.) dolosi hujus incendii per se, tum respectu communis societatis, ad quam plane subvertendam bonis deperditis cumprimis directum est, tum respectu privatorum hominum, quorum sæpenu- mero ingens multitudo ad extremam immeritò redigitur paupertatem, tum denique respectu finis, qui non ut in aliis delictis vel commodum vel voluptatem aliquam exspectat, tendens ad multorum interitum ex-
mera

INCENDIARIORUM.

49

mera invidia & nocendi libidine; sed etiam ob alia plu- 36.
 ra quæ ibidem concurrunt atrociora scelera: veluti assassi-
 nium, homicidium, diffidatio, qua pax publicæ com-
 munitatis læditur & interdum etiam deprædatio, quæ
 singula delicta solitarie considerata per se gravissimas
 mortis pœnas promerentur. Insuper ejusmodi incen- 37.
 diarii non male dolosis æquiparari possunt latronibus.
 Quemadmodum enim de his dicitur, quod homines
 non solum in bonis, sed etiam in personis affligant. *c.*
suscepimus. x. de homicid. Can. cum homo. c. 23. quest. 5. item
 quod per horum mortem multorum salus & incolu-
 mitas procuretur *l. provinciarum. C. de feriis.* & per con-
 sequens jura hos majori odio & supplicio prosequun-
 tur, quam simplices latrones; *auth. de novo. C. de serv. fu-*
gitiv. l. 28. §. 15. de pœn. Ita quoq; omnia illa famosis in-
 cendiariis optime applicari valent, ut proinde & ipsi fa-
 mosorum latronum exemplo, graviori animadversione
 veniant coercendi. Simples è contrario incendiarii 38.
 svadentibus id circumstantiis, gladio puniri possent, 39.
 quamvis Carpz. *in Prax. Crim. p. 1. qu. 38. n. 15.* generalem
 ponat regulam consuetudine suffultam, qua incendia-
 rios cremandos esse asserit, idemque extendit (1) ad o- 40.
 mnis generis incendiarios, cujuscunq; conditionis vel
 status existant. Tiber. Decian. *Cons. 57. n. 12. vers. quis enim*
omne dicit. l. 1. sive sint masculi, sive foeminae. Modest.
 Pistor. *cons. 16. n. 13. l. 1.* Nam foeminis quidem ob sexus
 fragilitatem in multis juris articulis succurrunt leges, in
 pœnis tamen ordinariis infligendis atq; in delictis con-
 tra jus naturæ perpetratis, nullo privilegio gaudent.
 Farin. *p. 3. oper. crim. qu. 98 n. 1.* Sfortz. *Oddus de restitut. in*
integr. p. 1. quest. 10. art. 5. sive nobiles sint sive ignobiles.
 Dan. Moller. *L. 4. Semestr. 31.* Andr. Rauchb. *d. qu. 10. n. 7. in*

G

fin.

41. *fin.* (2) Ad incendium quovis in loco perpetratum, si-
ve in civitate, sive extra eam, quia in hoc delicto non
tam ad quantitatem, quam ad qualitatem delicti respi-
ciendum. Carpz. *cit. l. n. 30.* unde porrò infert, eandem
42. poenam obtinere, sive ædificium ad habitationem, sive
ad usus rusticos destinatum v.g. Foenile, eine Heuscheune
aut Torcular eine Weinpresse/ vel aliæ res v.g. ligna aut
frumenta fuerint incensa, in quo puncto tamen dissen-
tit Berlich, *c. l. n. 43.* qui tali casu, si vel meta foeni, vel
pali lupulorum, vel acervus ligni fuerit incensus, extra-
ordinariam poenam dictatam perhibet à prudentibus.
43. (3) ad damnum quodlibet per incendium causatum, si-
ve illud magnum sit sive parvum, eodem modo sicuti
in latrocinio ad augendam vel minuendam poenam,
non tam respicitur ad quantitatem rerum ablatarum,
quam ad intentionem nefandam atque ad detestabile
44. delinquentis factum. Hinc eandem poenam, juxta as-
sertum Carpz. merebitur ille qui incendium excitavit,
licet ignis eodem momento quo urere cœpit, iterum
45. extinctus fuerit. Nec quicquam faciet, si reus ad effu-
giendam poenam ordinariam restituere damnum illa-
46. tum paratus sit. Cum in genere verum sit, quod trans-
actio vel remissio à delinqvente facta, nihil vindictæ
publicæ derogare valeat. *l. 2 C. res inter alios acta. Goedd.*
47. *ad l. 131. ff. de V. S. n. 13.* De eo saltem quæstio formari
posset, an eandem poenam incurrat, qui proprias suas
incendit ædes? videtur statuendum quod non, quia qui-
48. libet rerum suarum liber moderator ac arbiter. Hoc ta-
men non obstante, quia aliàs ad palliandam iniquita-
tem suam & ad evitandam poenam ordinariam, male-
voli incensores possent initium incendii à propriis ædi-
bus facere, atque hac ratione poenæ semet subducere,
quod

INCENDIARIORUM.

quod tamen non ferendum, præprimis si appareat, aliquem eo malitiæ processisse, ut etiam cum proprio suo detrimento aliis nocere velit, ubi tenebitur, licet ignis non ulterius processerit, sed solas tantum incendiarii ædes absumpserit. Præjudicia eam in rem recenset Carpzov. c. l. num 47. (4) Ad mandantes sive conductores 49. quoniam hic versamur in materia delictorum, ubi mandans & mandatarius, conductor atque locator pari pœna tenentur. Tiber. Decian. in Tr. crim. lib. 9. c. 37. n. 1. & quod quis per alium facit, id ipse fecisse putatur c. 27. d. R. 7. in 6to. l. 3. l. 5. ff. ad L. Corn. de Sicar. l. 6. C. de his quib. ut indign. l. 5. C. de accusat. l. 37. ff. ad L. Aquil. Imò mandans 50. tripliciter quasi delinquit, scil. in se, in mandatarium, & in eum cui nocet per incensionem, Cœpoll. Conf. 34. n. 48. Mascard. de probat. l. 2. concl. 1012. n. 1. Jul. Clar. in pract. §. fin. qu. 90. n. 1. Oportet autem ut mandans vel con- 51. ductor de quo hic agimus, talis existat, qui actione pulsari valet, aliàs enim frustra de pœna disquisitio institueretur, nasci tamen inde posset causa belli, si Princeps vel Rex alterius possessiones incendi juberet, de quo ex parte in antecedentibus actum. (5) Ad eos incendi- 52. arios qui ab aliis offensi vindictæ animo incendunt. Licet enim ignoscendum sit ei qui se voluit ulcisci provocatus, illud tamen procedit saltem in crimine homicidii ubi invasus cum internecone alterius semet defendere valet, non in aliis delictis v. g. in atrocissimo incendii delicto, utpote quod offensionem præcedenti nullatenus respondet.

Ampliationes modò enumeratas ideo adducere placuit, quoniam si in genere in omnibus ac in simplicibus quoque incendiariis istam pœnam approbavit consuetudo, eandem quoq; multo magis approba-

54. probare tenebitur in famosis incendiariis. Quemadmodum enim hos gravius delinquere, statuit Carpzov. *cit. l. n. 50.* ita quoque graviore poena eos dignos esse
55. admittere debet. Ea; occasione quæri posset, an non contra incendiarios in maxima copia emissos, uti liceat immanissimis cruciatibus & suppliciis crudelissimis? Sane, si frequentiam delicti hujus hoc ævo admodum usitati, si malitiam feritatemq; hominum isti crimini studentium damnaq; & miserias innumeris iisque innocentibus Germaniæ civibus causatas perpendimus, non adeò iniquum judicari posset, si præter acerbissima hucusq; adhibita cruciatuum genera, nova excogitarentur tormēta ad deterrendos malevolos & pessimos homines à delicto, à quo ipsos nec virtutis amor, nec conscientia
56. recti repellit. Vincit tamen has rationes Christianorum pietas, qui corpora delinquentium ita punire solent, ne animas simul perdant. Hinc abstinēt ab illis suppliciorum generibus quæ pedetentim & lenta morte examinant facinorosos, & quæ ad desperationem quasi inducunt plectendos, ut in consortium dolorum vocent malignum spiritum. Talia supplicia communiter sunt
57. *das vermauren/das zergliedern/das sieden in Del/das spießen /* & si quæ sunt, alia ultra humanum modum tormentia noxios, quæ proinde contra incendiarios dolo-
58. sos adhibere iniquum putaremus, quamvis ob atrocitatem criminis, communem formam in procedendo, judicando sive puniendo transgredi possit iudex, exacerbata paulisper poena ordinaria. Conf. Jul. Clar. *l. 5. §. 1. Moller. lib. 3. semestr. 17. Carpz p. 3. qu. 102. pr. crim.*
59. Restat ut de cessante vel mitiganda poena incendiariorum agamus. Nullum enim ferme delictum existit, quod licet ordinariam poenam in LL. statutam habeat,

beat, non interdum locum faciat vindicationi extraordinariæ, idq; pro diversitate circumstantiarum & delinquentium. Inter incendiarios autem (1) impunis est 60. infans, qui nondum fari novit & nondum attigit annum ætatis septimum *l. 18. C. de fur. delib. l. 1. pr. ff. de V. O.* Nam deficit in ipso deliberatio, consilium, proeresis & dolus, sine quibus tamen delictum perpetrari haud potest. Ac licet ex aliquibus infantum actibus ipsis prudentiam aliquam & intellectum adstruere nonnulli velint, illorum tamen argumenta tanti ponderis haud sunt, ut ob incendium eos tanquam incendiarios plectendos statuamus, add. Farin. *pr. crim. p. 3. q. 92. n. 47. & seqq.* (2) Infantia proxima, quam ætatem in masculis ad decimum, in foeminis ad nonum annum se extendere, tradit Farin. *c. l.* Ille enim ob immaturum adhuc quo pollet iudicium, nec delicti capax est, nec culpæ, ergo nec poenæ reus esse valebit. Unde etiam in atrocissimis usu fori regul. impunitatem ejusmodi personis decerni, autor est Matth. Coler. *p. 1. D. 162.* add. Menoch. *de A. J. Q. lib. 2. qu. 57. n. 12.* ubi circa hoc punctum arbitrio iudicis locum esse asserit.

Mitigari solet poena incendiariis impuberibus pubertati proximis. Nam licet ipsi sæpe numero doli capaces deprehendantur *arg. l. III. ff. de R. J.* & per consequens dolosum committere valeant incendium, cum tamen lubricum adhuc sit ipsorum iudicium ac ratio infirmior, mitius cum ipsis procedere solent LL. i. e. non impunitatem concedunt, *arg. l. 7. C. de pæn. l. 23. ff. de furt.* sed loco ordinariæ eos arbitrariæ ac extraordinariæ poenæ supponunt. *arg. art. 164. Constit. Crim. add. Land. R. Sax. c. 2. art. 65. & 161.* quæ poena arbitraria sicuti aliqui volunt non semper denotat fustigationem, excludens

CAP. III. DE POENIS

- 54
 64. capitalem. Nam ob supinam iniquitatem etiam poenam mortis dictatam esse pubertati proximis annumque decimum quartum ingressis, probatur *l. 14. ff. Scto Sylanio*. & in specie incendiarios impuberes ad poenam gladii & concremationem cadaverum condemnatos esse, pluribus præjudiciis testatur *Carpz. part. 1. qu. 39. n. 18. & seqq.* & *Brunn. Cent. 4. Dec 2.* Ubi casum refert, de puella 13. annorum, quæ septies ignem supposuerat ædibus molitoris, usq; dum tandem molendinum conflagravit, cui puellæ ibidem poena gladii dictata legitur cadavere postea comburendo, reservato tamen
65. Magistratui jure aggratiandi. Nam interdum in impuberibus malitia supplet ætatem, & poena capitali ipsos reddit dignos, in modo supplicii saltem aliquam relinquens moderationem. Ac licet impubertas pro innocentia faciat præsumptionem *arg. l. 47. §. 1. ff. de hered. instituend. l. 10. ff. de presumpt.* ista præsumptio tamen saltem juris est ac contrarii probatione excluditur. *l. 7. ff. de f. dot. l. fin. pr. ff. quod met. caus. l. 25. ff. de probat.* Eandem mitigationem poenæ obtinere volunt aliqui in puberibus sive minorennibus. *Farin. p. 3. quest. 92.* Verum hoc non admittendum putamus, sed eos qui pubertatis annos impleverunt, ordinariis poenis, præsertim in atrocioribus subjacere, existimamus. Idque ideo ne lenitas poenarum nimium extendatur, invitans ad delinquendum facinorosos. Nam puberes maturiori judicio & dolo peccare censentur, *l. fin. C. de his qui ven. et. impetr.*
68. & in delictis majorennitas anno ætatis 14. tam in masculis quam in foeminis contingit, *Magnif. Dn. Stryk. in not. ad Inst. pr. l. quib. mod. tut. fin.* ut sic ob solam minorennitatem à poena ordinaria regulariter non excusetur delinquens. Sicuti enim ætas pro impubere ad poenam

INCENDIARIORUM.

55

nam extraordinariam, ita pubertas contra reum ad ordinariam præsumit, nisi in utroque casu probetur contrarium, sc. in impubere malitiam supplere ætatem, ubi ordinaria obtineret poena, & vice versa, puberem nondum esse maturioris iudicii, ubi poena extraordinaria locum sibi vendicaret.

De senibus communiter in proverbio dicitur, eos 69.
esse bis pueros, unde inferri posset, eos tanquam pueros immunes esse à poena incendiariorum. Gometz. *Tom. 3. variar. resolut.* Tiraquell. *de pœn. temperand. cap. 8. n. 6. & 7.* Sed vero, quoniam experientia testatur, multos senes dari, qui in profecta jam tum ætate longe vegetiores existunt, tam quoad dona corporis quam quoad dona animi, quam juvenes in ipso ætatis flore, ideò solus annorum numerus à poena incendiariorum vix 70.
excusabit senem, nisi insimul docuerit se sufficienti rationis usu propter annorum multitudinem excludi & sic magis se ex impotentia & fatuitate senili, quam ex constanti & deliberato proposito deliquisse; qua in re quantum tribuendum sit arbitrio iudicis, nemo non videt & probat illud pluribus. Menoch. *lib. 2. C. 58. de Arb. f. Quest.* Quinam alibi senes vocentur de eo vid. Bachov. 71.
ad §. 5. Inst. de Excus. tut. Paris. vol. 2. conf. 29. n. 38.

Mente captos, furiosos, fatuos atque Melancholicos 72.
quod attinet, illis modo revera tales sint, & modo ad palliandam pravitatem suam se stultos haud fingant, ab omni poena immunes pronunciantur, id quod non solum experientia testatur, sed etiam sana svadet ratio. Tales quippe cum sensu bruto ferantur in delicta 73.
l. 5. ff. de L. Aquil. fati infelicitate excusantur. Ordin. Crim. art. 179. l. 12. ff. ad L. Cornel. de Sicar. l. 14. ff. de Offic. Præs. l. 9. §. 1. ff. ad L. Pomp. de parricid. l. 7. §. 3. ff. ad L. Jul. Maj.

- Maj. Lun. C. si quis Imper. maled. add. Bertrand. conf. 48. l. 1.*
74. p. 2. Quodsi autem furiosus dilucida habeat intervalla, ac tempore intervalli incendiarium egisset, dum non in specie inumbratae quietis fuit, ordinaria ipsum poena
75. manet *Farin. p. 3. qu. 94. n. 13.* Si verò post intervallum iterum in morbum incidat, vel si ante furorem delinquens furore postea corripatur, poenam delicti in morbo illo constitutus haud luit *l. 14. ff. de Off. presid.* Nam
76. qui plectitur ita puniendus, ut sentiat se feriri, id quod de furioso praedicari nequit, utpote qui nullum poenae sensum habet. *Anton. Matth. de Crim. prolegom. c. 4. Theod. Petreus conclus. crim. 223. Steph. Forcatul in neciom. jur. dial. 33. num. 3. & 4.* Plura de incendiariorum poenis
77. haud addo, quoniam *Dd. rerum criminalium*, fute factis de iis egerunt, ad quos brevitatis studio nos remittimus, *conf. Hunnii Colleg. Crim. Disp. 13. th. 8. Joh. Bapt. Bajard. ad Jul. Clar. Jac. de Bello visu in pract. crim. Hippol. Bonacoff. Quest. Crim. Joh. Diemtnair aphorism. jur. de crimin. eorumq. poen. Hieron. de Federicis Resol. Crim. Lud. Gilhaus. arb. jud. crimin. Marii Giurbæ Decis. crim.*
79. *Petr. Heiden Conclus. Crim.* Coronidis loco adhuc notamus, non ineptè ad poenas incendiariorum referri, quod in fideicommissis haud succedant. Vid. *Knipschild. de Fideicommiss. c. 8. n. 464.* Filius tamen ob id quod incendiarius sit vel diffidator exheredari non poterit, etiamsi minatus fuerit patri, *Er wolle dem Vater einen rothen Hahn auf das Hauß setzen.* Causae enim exheredationum quæ in *Nov. 115.* exprimuntur stricte sunt interpretandæ, neque ob alias causas licet majores existant licite procedit exheredatio, quia verbis exclusivis utitur Imperator in *all. Nov. conf. Zœs. ad ff. de lib. & posthum. hered. instit. vel exhered. n. 13.*

CAPUT IV.

De

OFFICIO MAGISTRATUS
CIRCA INCENDIARIOS ET IN-
CENDIA AB IIS CAUSATA.

SUMMARIA.

1. <i>Malis hominibus purganda provincia.</i>	13. <i>Hodie Praefecti vigilum non sunt in usu.</i>
2. <i>Monitum ad subditos Marchiae contra incendiarios.</i>	14. <i>Loco vigilum sunt die Stundtenbläter &c.</i>
3. <i>Magna praecautio contra incendiarios opus.</i>	15. <i>Examina ad investigandos incendiarios instituta.</i>
4. <i>Roma Magistratus certi contra Incendiarios constituti.</i>	16. <i>Muneri Magistratum incumbit Feuer-Ordnungen zu machen.</i>
5. <i>Aediles & Tribuni.</i>	17. <i>Competit illud jus non solum Civitatibus Liberis,</i>
6. <i>Gracorum Agronomi,</i>	18. <i>Sed etiam Municipalibus.</i>
7. <i>Triumviri Capitales.</i>	19. <i>Civitates Imperiales gaudent Jure Superioritatis territorialis.</i>
8. <i>Quinqueviri Cis-Tyberes.</i>	20. <i>Civitates provinciales non possunt LL. condere.</i>
9. <i>Cura Imperatoris circa incendiarios.</i>	21. <i>Bene tamen Statuta.</i>
10. <i>Tribuni & Praefectus vigilum instituti.</i>	22. <i>Exceptio est in denen Ulms- Städten.</i>
11. <i>Praefecti vigilis officium.</i>	23. <i>Cura hominum vana sine divina assistentia.</i>
12. <i>Quid per hamas & dolabra intelligatur, aliade instrumenta tempore incendii adhiberi solita.</i>	

H

24. Magi-

58 CAP. IV. DE OFFICIO MAGISTR.

24. Magistratus curare debet ut Sabbathum sanctificetur. in duplum.
25. Transgressores Sabbathi Deus igni punit.
26. Nundinae non recte instituuntur die Solis.
- 27 usq; ad 32. Edictum Electorale de Sanctificatione Sabbathi.
33. Aedificiorum ordo admodum utilis contra incendia.
34. Insularum usus.
35. Materia quanam adibus adhibenda.
36. Nimia altitudo adium prohibenda.
37. Contra utilitatem publicam non valet conventio privatorem, de altis aedificando.
38. Aquarum cura incumbit Magistratui.
39. Qui ordinat die Bruñen Herren.
40. Instrumenta arcendis incendiis, tam in publico quam in privatis adibus habenda.
41. Adhibendi extinguendis incendiis opifices periti.
42. Abigenda inutilis turba ab incendiis.
43. Depositum miserabile restituendum, & si negetur, 44. Officium Magistratus durante incendio.
45. Singuli singulis muneribus praeficiendi.
46. An cives teneantur concurrere ad campana sonum? Aff.
47. Idq; tenore Juramenti deß Bürger- Eydes.
48. Negligentes poenis, diligentes premiis afficiendi.
49. Post incendium extinctum vigiliae disponenda.
50. Vigiliis istis nemo civium se subtrahere valet.
51. Nobiles cogere possunt rusticos ad excubias.
52. Non obst. quod Nobiles jus territorii non habeant.
53. Excipiendi enim sunt casus necessitatis.
54. Post incendium succurrendum miseris.
55. Vel immunitatibus.
56. Vel largitionibus.
57. Vel contributione concivium.
58. Utile est Statutum de contributione damni.
59. Interdum cessat contributio.
60. Destructa aedes quoq; compen-

<i>pensanda.</i> 61. <i>Modo destructio justo metu facta.</i> 62. <i>Aliud in demolitione temeraria, ubi actioni L. Aquilia locus.</i> 63. <i>An licitum sit Feuer ver- sprechen?</i>	64. <i>Neg.</i> 65. <i>Non licitum est uti incantationibus contra fugitivos.</i> 66. <i>Nec contra torquendos.</i> 67. <i>Non obstat L. 4. C. de Malef. & Mathem.</i> 68. <i>Dicta lex 4. explicatur incidenter.</i>

CUm Magistratum officia magnam partem hoc ipso absolvantur, ut malis hominibus purgent provincias, juxta *l. Congruit 13. ff. de Off. Praesid. pra-*primis quoque eò allaborare debent, ut non solum incendiarios famosos, si qui in Republ. deprehendantur, severis coërceant poenis, sed etiam omnem impendant curam, ne qui incensores civitates sibi concreditas intrent, inibiq; damnosum publico ac privatis excitent incendium. Hoc enim vult serium illud per universam Marchiam nostram evulgatum mandatum & monitum his verbis conceptum: Nachdem von verschiedenen Orthen die gewisse Nachricht eingelauffen / daß die gemeine Feinde des Vaterlandes wider dasselbe/unter andern un- erhörten Grausamkeiten und unchristlichen Verfabrungen/ auch verschiedene Mordbrenner ausgesandt / welche bereits an vielen Orthen/und insonderheit in der Königlichen Böh- mischen Residenz Stadt Prage/mit Feuer einlegen uner- seglichen Schaden gethan / und viel hundert Häuser in die Asche geleyet; Als wird hiermit männiglich erinnert und gewarnet auf sein Hauß/und was vor Leute bey ihm ein- und ausgehen/ fleißige und sorgfältige Achtunge zu geben / und Abends und Morgens aller Orthen / und absonder- lich in Scheunen und Ställen genau zu visitiren / ob etwa

H 2

cinige

60 CAP. IV. DE OFFICIO MAGISTR.

einige Lunten/Schwefel/Pechfränge oder dergleichen leicht anzündende Materien darein geworffen seyn möchten / damit so viel möglich Unglück verhütet / und Schade abgewandt werden möge. So wird auch männiglich erinnert auf die etwa herum vagirende unbekante Leute / so wohl an den Thoren / als sonst gute Acht zu haben / ob etwan dergleichen Mord-brenner ertappet und zur Hafft gebracht werden könnten / wie sie sich dann in allerhand Kleidung verstellen / und bald als Cavalliere / bald als Bürger und Bauer / bald aber als gefangene Ungarische Slaven und Bettler herumgehen sollen.

3. Ex quo apparet, quod contra ejusmodi fraudes & machinationes magna præcautione & cura tam singulorum, quam præprimis Magistratum opus sit. Do-
4. cet nos illud suo exemplo Roma, quæ à primis statim Reip. suæ incunabulis non solum certos habuit Magistratus, sed etiam privatas familias, quibus sollicitudo incendiorum demandata fuit. Et primo quidem munus illud incubuit Aedilibus, Tribunis plebis quoque intervenientibus, per *per l. 1. ff. de Off. præf. vigil. l. 2. ff. de*
5. *Orig. Jur. §. 21.* Quorum illi Græcorum Agoranomis non adeò absimiles fuere, quos refert *Cælar. Rhodig. & Strabo.* Proximior tamen erat quæ ea tempestate Triumviros tangebatur cura. Dicebantur autem isti triumviri vel capitales, quia carceris custodiam habebant, vel Nocturni, quia excubias nocturnas agebant incendiisque arcendis invigilabant. *d. l. 1. ff. de Off. præf. vigil. l. 2. ff. de O. J. §. 30.*
6. His porro additi Quinqueviri Cis-Tiberis nuncupati, quorum quilibet suæ regionis ædificiis præesse iussus. Nam ita scribit Livius *L. 39. c. 14.* Triumviris capitalibus mandatum est, ut vigilias disponerent per urbem, servarentque ne qui nocturni coetus fierent utque ab incendiis

CIRCA INCENDIARIOS. 61

diis caveretur. Adjuutores Triumviris Quinquéviri dati, ut cis Tiberim suæ quisq; regionis ædificiis præesset. add. Fenestell. *de Magistr. Roman. cap. 13.* Tholos. *in Synb. Jur. univers. p. 3. L. 47. C. 35. n. 70 & seqq.*

Enimvero, cum ne sic quidem satis cautum esset 9
 frequentia incendiorum apud Romanos, tandem huic
 rei per se consuli maluit Imperator Augustus, salutem
 Reip. tueri, nemini magis convenire credens, quam sibi,
 nec alium quam Cæsarem illi rei sufficere, persuasus.
 Hinc pluribus interdum quoq; uno die exortis incen- 10
 diis, septem cohortes opportunis in locis constituit, ut
 binas regiones urbis unaquæq; cohors tueatur, præpo-
 sitis eis Tribunis & super omnes spectabili viro, qui Præ-
 fectus Vigilum vocatur. Huic injunctum erat, ut co-
 gnosceret de incendiariis, effractoribus, finibus, raptori-
 bus & receptatoribus *L. 3. ff. de Off. pref. vigil.*

Imò inter alia officium ejus consistebat in eo, ut II.
 per totam noctem vigilare debuerit, & oberrare calce-
 atus cum hamis & dolabris, item quod ipsum omnes in-
 qvilinos admonere oportuerit, ne negligentia aliqua
 incendii casus oriatur, & ut unusquisque inqvilinus a-
 quam in coenaculo habeat. *§. 3. & 4. d. l.* Dum autem
 per totam noctem vigiliae injunguntur, illud civiliter in-
 telligendum, ut vel intelligatur tempus quo metuitur
 incendium, vel ut vigilet per alios sibi subiectos. Nam
 non credendum est, quasi insomniis enecare voluerint
 legislatores Præfectum, vel officia noctis ac diei in ipso
 permutare, ut per totum diem stertere necessum ha-
 buerit. Quid vero per dolabra ac hamas intelligatur, 12.
 de eo vid. Rhodigin *lect. antiqu. l. 19. C. 2.* & Plin. *lib. 10.*
Ep. 42. Certe illis non absimilia sunt, usitata apud nos
 instrumenta incendiis cohibendis & coërcendis adhi-

62 CAP. IV. DE OFFICIO MAGISTR.

beri solita, die Kadehauen/Arte/Beyle/Feuer-Eymer &c. quibus addi possunt sifones die Sprigen/Centones l. 12. §. 18. ff. de instrum. vel instr. legat. i. e. stragula ex lana confecta, quibus madefactis arcebant incendia starcke zotlichte Decken oder Silke; quorum loco apud nos adhibentur sacci madefacti, nasse Säcke/multum emolumentum afferentes præprimis ad caminos arduos extinguendos, die Schorsteine zu löschen.

13. Moribus hodiernis immutata immane quantum vetusta illa Reip. forma, ejusmodi Præfectos Vigilum & Tribunos amplius non habemus. In spatiosis tamen ac amplis civitatibus uti Lutetiæ Parisiorum, locum ipsorum implent, Les Capitaines du guet tant à pied qu'à Cheval. In minoribus vero & non adeò populosis civitatibus eadem cura incumbit Magistr. ordin. qui per pauciores vigiles, durch die Nachtwächter/Häsker/Herren-Diener/Stunden-Ruffer und-Bläser in plateis publicis & turribus degentes, securitati viarum nec non ædificiorum contra incendia prospiciunt, ac contra incendiarios, wider die Nordbrenner/certos ex Magistratu aut civium consortio deputatos ordinant, qui neminem, nisi prævio rigoroso examine in civitatem intromittunt. Quæstiones communiter ita conceptæ esse solent: quomodo vocetur viator vel advena? unde sit? cujus conditionis existat? quid negotii in urbe expediendum habeat? an diu in civitate sit commoraturus? an tendat plus ultra? & quorsum? ubinam locorum in oppido hospitium sumpturus sit? an notos sibi amicos vel cognatos inibi habeat? an instructus sit commeatu, ob er auch einen Paß bey sich habe? & si quæ sunt alia.
16. Pertinet quoque huc Jus Ordinationes super incendiis faciendi, Feuer-Ordnungen zu machen/zu publiciren und

und einzuführen. Hoc jus enim non tantum competit Ci- 17.
 vitatibus Liberis & immediatis Imperii, denen Kayserli-
 chen freyen Reichs-Städten/ sed etiam aliis mediatis, mu- 18.
 nicipalibus dictis, denen Land-Fürsten-oder Herren-Städ-
 ten/quæ in territoriis Principum Imperii sunt sitæ, sive
 sint majores, alibi metropoles aut matrices dictæ Haupt-
 Städte/ l. 4. §. 5. ff. de off. procons. ibiq. Godofr. in not. sive
 minores, mindere/kleine oder incorporirte Städte. De 19.
 illis Imperialibus sc. minus dubii res habet, utpore quæ
 Jure superioritatis territorialis instructæ, non solum Sta-
 tuta ejusmodi sed etiam solennes Leges in districtibus
 suis condere valent. vid. Illustr. Dn. de Rhetz in Inst. 7. 20.
 Publ. lib. 1 t. 18. §. 7. & seqq. Knipschild. de Jur. Civit. Imper.
 Myler. ab Ehrenbach in Archol. C. 17. 18. & 21. De his ni-
 mirum Provincialibus civitatibus ex parte dubitari pos-
 set, quoniam intuitu earum potestas legislativa Princi-
 pi cui subsunt, competit. Verum hoc non obstante, &
 licet LL. sibi condere nequeat Municipium, facultas
 tamen condendi Statutum, eidem non adempta. Hinc 21.
 de rebus ad commodiorem publici administrationem
 spectantibus, valide statuere sufficiunt. Nam dum, ipsis
 administratio à Superiori commissa, tacite etiam media
 ad illum finem tendentia indulta videntur, quorsum re-
 ferimus facultatem de rebus civitatis statuendi & con-
 ficiendi Brauer = Becker = Fleischer = Kleider = Feuer = Ord-
 nungen und dergleichen. conf. Magnif. Dn. Stryk in Anno-
 tat. ad Inst. de J. N. G. & C. §. 1. verb. quod quisq. populus
 pag. 20. In civitatibus tamen illis quæ ad præfecturas 22.
 certas pertinent, in denen Ampts-Städten/ hoc jus Magi-
 stratui haud competeret. Nam cum ejusmodi muni-
 cipium vel nullam omnino, vel divisam saltem cum
 Præfecto jurisdictionem habeat, huic soli etiam jus erit
 præ-

præfatas ordinationes promulgandi, vel Magistratui pro-
re nata jus competet præscitu Præfecti des Amptman-
nes ejusmodi ordinationes & statuta conficiendi.

23. At vero, licet vigilæ præfato modo accuratissime
constitutæ, licet ordinationes contra incendiarios cura-
te admodum compilatæ, omnis tamen cura in vanum
procedet, nisi clementi Supremi Vigilis providentia be-
nignè protegatur. Nam si is sacrosanctas suas cohortes
ad custodiam nostri haud locaverit, arsurus sumus,
nullo contra incendiarios præsidio securi, & nisi domi-
nus custodiverit civitatem, frustra vigilat quisquis eam
24. custodit. Hinc prima Magistratum cura eò collimare
debet, ut placatum Numen habeat Respubl. ac ne per
profanationem Sabbathi irritetur Deus, ad vindictam
violatorum præceptorum suorum de civibus sumen-
25. dam. Præprimis cum Historiarum monumentis pro-
ditum legamus, Deum in vindicandis sabbathi sui juri-
bus, quam frequentissime igni & flamma usum. Ipsæq;
sacrarum literarum paginae loquuntur poenam ignis de-
stinatam transgressoribus diei septimi, quem sanctifica-
ri voluit Jehova, ita enim Jeremias *cap. 17. vers. 27.* inquit:
*Si autem non audieritis me, ut sanctificetis diem sabbathi,
& ne portetis onus, & ne inferatis per portas in die sabba-
thi, succendam ignem in portis ejus & devorabit domos &*
26. *non extinguetur.* Unde apparet quam reprobandus sit
mos ille, passim in Germania usitatus, quando in quam-
plurimis locis mercatum vel nundinarum solennita-
27. tes die solis vel initium sumunt, vel celebrantur. Laude
potius immortalis dignus Serenissimus noster Princeps
Electo FRIDERICUS III. qui severissimis Edictis festi-
vitatem diei quietis subditis suis injunxit, hoc modo:
Demnach wir mit höchstem Mißgefallen vernommen, was
massen

CIRCA INCENDIARIOS.

65

massen diejenige scharffe Verordnungen und *Edicta* welche hievor zum öfftern wegen feyerlicher Begehung des Sonntages ergangen und *publiciret* worden / so gar auffer Augen gesezet und freventlich übertreten / daß numehr aus dem Tage des HErrn / welchen der höchste Gott stracks nach Erschaffung der Welt geheiligt hat / ein Sünden-Tag gemachet / derselbe durch allerhand Laster und Uppigkeiten / insonderheit durch Fressen und Sauffen entheiligt / und dadurch der Zorn und die Straffen Gottes übers Land gezogen werden. Als haben wir gnädigst gut befunden / vorgedachte Verordnungen hiemit zu erneuern / wollen auch daß darob fest und unverbrüchlich / auch besser als bishero geschehen / gehalten werden solle.

Wir verordnen demnach und ist unser eigentlicher 28.
Wille und ernstlicher Befehl / daß alles dasjenige wodurch der Dienst Gottes / welcher fürnehmlich auf diesen Tag so wohl öffentlich in den Kirchen / durch Anhörung Göttlichen Wortes / Singen und Bethen / als auch in den Häusern durch allerhand Christliche Übungen muß gepfleget werden / gehindert und zurückgesezet wird / abgeschaffet / und zu dem Ende alle Gewerbe und Handthierungen eingestellt / die Kraumbuden geschlossen / keine Märckte gehalten / noch auch sonst einige Eß- und Trinck-Wahren / ehe und bevor die Klocke 5. nachmittage geschlagen / verkauffet / und *in specie* der Fischmarckt / an denen Orten / da er am Sonntag gehalten wird / eher nicht als umb 5. Uhr gehalten werden solle.

Insonderheit verordnen wir und wollen / daß auf den 29.
Sonntag keine Banquette oder Gastereyen des Mittages gehalten / weniger Hochzeiten an selbigem Tage angestellet / auch in den Wein-Bier-Zunft-Häusern und andern Orten wo geschencket wird / keine Gäste gesezet / noch Wein / Bier oder Brandtwein vor 5. Uhr nachmittage verschen-
I cket

66 CAP. IV. DE OFFICIO MAGISTR.

cket oder verkauffet werden solle / ausgenommen was reisende Leute oder auch sonst Einwohner und Soldaten zu ihrer unerbrechlichen Nothdurfft bedürffen / welches ihnen abgefolget werden kan.

30. Ferner sollen am Sonntage keine Lust- oder Spazier- Fahrten angestellet / die Stadt-Thore auch niemand vor 5. Uhren hinein oder heraus zu fahren / geöffnet werden / ausser vor den Posten und fremden Reisenden. Jedoch können die Einwohner vor den Städten zu Fuße ein oder ausgehen / nur daß es nicht unter den Predigten geschehe.

31. Und damit obiges alles desto fester gehalten werde / so befehlen wir allen und jeden Magistraten in hiesigen unsern Residentien / als auch allen andern Städten unserer Chur und Marck Brandenburg / hiermit gnädigst und auch ernstlich / daß sie auf alles fleißige Acht haben / durch ihre Stadt-Diener die Wein- und Bier-schencken auch Zunft-Häuser visitiren lassen / und die Ubertreter sofort zur Bestrafung ziehen oder anzeigen sollen. Wie denn auch eine absonderliche Wache in hiesigen unsern Residentien / wie auch andern Städten / wo unsere Völcker einquartiret seyn / herumgehen / die Schencken und Gäste so betroffen werden / aufheben und in die Hauptwache bringen sollen. Diejenige so in hiesigen Residentien dawider gehandelt zu haben betreten werden / sollen mit einer *Arbitrar*-Geldstraffe / welche wir nach Befinden *determiniren* und *ad pios usus* verwenden lassen wollen / belegt werden / wovon jedoch diejenige welche den Verbrecher angeben oder auffinden den zehenden Theil zu geniessen haben sollen ; und wenn jemand öfters hierwider mißhandeln würde / dergestalt daß ein Frevel und Verachtung dabey solte gespüret werden / alsdenn behalten wir uns vor einen solchen Freveler nach Verdienst mit Landes-Verweisung oder Leibesstraffe zu belegen / wornach
sich

CIRCA INCENDIARIOS. 67

sich den jedermänniglich zu achten und vor Schaden zu hü-
ten hat.

Weilen auch der Gottesdienst am Sonntage fast u- 32.
berall auf dem Lande und in den Dörffern sehr schlecht und
kaltfinnig verrichtet wird / so wollen wir nochmahlen hie-
mit gnädigst und ernstlich verordnet haben / daß die Predi-
ger auf dem Lande ausser denen Sonntags Morgen-Pres-
digten / auch nachmittage ihre Zuhörer jung und alt in die
Kirche kommen lassen / und selbige nicht allein aus der vor-
gehaltenen Predigt examiniren / sondern sie auch in dem
Catechismo unterweisen / und zur Übung eines Christlichen
Lebens mit guten Exempeln und Ermahnungen anführen
solle. Wenn ein Prediger *Matrem & Filiam*, oder auch
mehr Kirchen zu versorgen hat / soll solches an dem Orthe /
wo die letzte Predigt geschehen / verrichtet werden. Worü-
ber denn die *Patroni* und Gerichts-Obriheiten jeden Or-
thes treulich und sorgfältig zu halten / und wenn Prediger
ohne erhebliche Ursache solches nnterlassen / selbige mit einer
gewissen Geldbusse zu belegen haben. *Datum Colonia ad
Suevum An. M DCLXXXIX.*

Postquam hac ratione iræ divinæ occursum, non 33.
leve momentum ad avertendos incendiarios & incen-
dia conferet bonus ædificiorum ordo & modus. Et 34.
quidem insulæ uti in jure vocantur, h.e. domus soli-
tariæ quæ undiquaque circuiiri possunt, admodum
aptæ sunt ad repellendum incendium. Nam & ipsi
Romani ejusmodi ædificiorum genus ut frequenti-
am incendiariorum averterent, invenisse traduntur.
*L. si insulam 84 ff. de V. O. l. arbitraria 2. §. 5. ff. de eo quod
cert. loc.* In modo ædificiorum illud observandum, 35.
ne ex materia facile ignem concipiente exstruantur
ædes, vel ne ex stramine aut regulis ligneis compila-
ta tecta

- ta tecta in civitate tolerantur, item ne permittatur nimia multitudo straminis, fceni, vel ligni inveci in urbem, quæ cuncta videre sunt in der neu-revidirten Feuer-Ordnung der Stadt Franckfurt an der Oder. Ad-
 36. di his posset prohibitio de non extruendis ædibus ad nimis proceram altitudinem, illis enim periculo incendiarii imminente difficulter admodum succurri valet. Non contemnenda itaq; sunt illa nonnullorum locorum statuta, quibus interdictum, ne ultra duas contignationes extruantur ædes, daß niemand über 2.
 37. Schoß hoch bauen solle / contra quod statutum in utilitatem publicam conceptum nulla valeret conventio privata in contrarium, nec quisquam civium à vicinis suis sibi stipulari posset servitutum altius tollendi, utpote quæ præsupponit statutum prohibens promiscuam ædificiorum extruentionem in præjudicium vicinorum, huic vero præjudicio privato (non publico) renunciare valet quilibet privatus, permitendo servitutum altius tollendi. vid. Magnif. Dn. Stryk. *ad Inst. de Serv. rust. & urb. præd. ad §. 1. verb. altius tollat.*
 38. Ne aqua deficiat ad restingvenda si quæ oborta fuerint incendia, Magistratus providere debet, ut aqua sive eadem sit cisternaria, sive castellaria sive viva rite curetur, item ut putei in suo conserventur tenore, daß die Brunnen und Pumpen in baulichen Würden erhalten werden. Solet hoc munus injungi nonnullis vel ex Magistratu vel ex civium numero deputatis, qui vocantur die Brunnen-Herren / & exigunt à reliquis civibus pecuniam, conservationi ac reparationi puteorum destinatam, nemine excepto; licet enim ab aliis tributis aliqui immunes sint, ab his tamen vom Brunnen-Geld nemo exemptus.

Deni-

Denique summopere expedit non solum in locis 40
publicis habere dolabras, uncos, scalas, hamas, siphones tam majores quam minores alias manuales dictas, sed etiam ipsis privatis & cuilibet patrifamilias comparationem ejusmodi instrumentorum in incendiis necessariorum, injungere.

Quod si omnibus his rite ordinatis tamen eveniat 41.
fatalis incendii casus, id sedulo agendum ut bono ordine procedatur in restringendo igne. Adhibendi autem præ reliquis illi qui circa ædificiorum constructionem sunt occupati, uti fabri murarii, lignarii, ferrarii, illi enim sicuti opus visum fuerit commode destruere valent ædes, quas violentiæ Vulcani alia ratione eripere haud licet. Porro arcenda erit nimia 42.
multitudo populi, non extingvendi sed visendi saltem causa concurrentis, & potius alii deputandi qui curam gerant, ne miseris ex incendio res suas salvantibus aliquid auferatur. Nam depositum hoc tanquã 43.
miserabile præprimis restituendum, ne afflicto addatur afflictio, & ne is qui in talibus angustiis constitutus deliberandi spatium non habuit, cui credere debeat res suas, damnum incurrat, dum primi occurrentis fidem elegit. Qui autem fidem dicto modo electam violaverit & depositum negaverit, postmodum convictus tenebitur in duplum, quia hic inficiatio facit litem crescere. l. 1. §. 4. & l. 18. ff. de pos.

Ipsi autem Magistratus durante incendio, partim 44
in curia confidere ad decidendas rixas quæ in tali plebis concursu oboriri solent, partim in loco ubi flagrat incendium præsentibus esse debent, quo ipsorum mandato atque jussibus eò felicius procedat extinctio ignis, & ne nimis in tali miseria distrahantur functionibus 45.

70 CAP. IV. DE OFFICIO MAGISTR.

nibus, satius erit singulos singulis præficere muneribus. Sic si unus procurabit siphones, alter instrumenta supra enumerata, tertius vero in loco incendii bonum ordinem servabit, res favente divina gratia optime procedet.

46. Verum, an cives post exortum incendium ad sonum campanæ, wenn die Sturm- oder Feuer-Glocke geschlagen wird/aut ad stridorem tubæ, vel ad clamorem publicū teneantur concurrere resting vendi ignis causa, à nonnullis quæsitum memini. Nos affirmantium opinioni adstipulamur. Necesitatibus enim publicis quilibet succurrere tenetur. Ac licet per incendium in privatis ædibus ortum saltem damnum imminere videatur privato, illud damnum tamen per consequentiam etiam concernit publicum, quia ignis negligenter habitus latius serpere & totam civitatem consumere posset. Jam vero vi juramenti, des Bürger-Eydes obnoxii sunt cives, ad avertendum damnū Reipubl. quacunque ratione imminens, dum verbis hunc in modum conceptis jurant: Sie wollen Ihrer Ehrst. Durchl. und dieser Stadt Schaden und Gefahr in allen vorkommenden Fällen nach ihrem höchsten Vermögen abwenden. Cui porro consecrarium, quod sicuti primò ad ignem venientes & muneri suo diligenter vacantes præmiis afficiuntur, ita tarde vel plane non venientes, aut munus suum negligenter obeuntes, se-
48. veris coerceri valeant pœnis.

49. Restincto tandem incendio per incendiarios aut aliunde causato, Magistratus officio incumbet, certas disponere vigilias, qui diligenter observent rudera, ne latens sub favillis flamma nova incrementa sumat
50. & noctu totale afferat excidium civitati, nec cives,
præ-

CIRCA INCENDIARIOS.

71

præprimis vicini, quos periculum istud maxime con-
cernit, semet subtrahere poterunt vigiliis dicto modo
peragendis. Imò ipsis nobilibus quoq; hoc jus asse- 51.
reremus, ut contra incendiarios & ad avertenda ipso-
rum incendia, rusticos suos compellere valeant ad ex-
cubias. Non ignoramus quidem, quod illi qui jus 52.
territorii formale vel superioritatis non habent, pro-
pter solum jus territorii materialiter suppositum, non
possint ad excubias adigere sibi subjectos. Verum 53.
excipiendi sunt casus extraordinarii, summi scil. im-
minentis periculi, vel insidiarum vitæ domino stru-
ctarum, aut extinctionis incendii in castro exorti,
quibus casibus etiam domini sola tantum jurisdic-
tione non superioritate instructi, jus excubiarum exer-
cere valent, approbante id praxi quotidiana. Conf. il-
lustr. Dn. de Rhetz in *Inst. Jur. Publ. lib. 2. t. 2. §. 32.*

Egregia quoq; est illa Magistratum cura, quan- 54.
do post incendium, vel malitia hominum, vel casu
fortuito excitatum, sedulam navant operam, ut da-
mnum perpesis illud detrimentū iterum refarciatur, 55.
vel remisissis tributis, operis, vectigalib9 aliisq; onerib9
den abgebranten neu anbauenden giebet man gewisse Freyhei-
ten oder Frey Jahre/vel datis literis intercessionalibus ac 56.
attestatis ad vicina territoria, ut ibi degentes largis
donationibus læsis succurrant, vel ordinatione tali fa- 57.
cta, ut reliqui cives, quorum ædes factæ ac tectæ man-
serunt, damnum illud contribuendo restituant, atten-
ta proportione Legis Rhodiæ de jactu. Id quod ita
statutum memini in ordinatione contra incendia Ham-
burgi edita, ubi eo fine certum pretium cui libet ædi-
ficio in der Feuer-Ordnung assignatum, juxta vulga-
tum in dicta civitate loquendi morem: Das Haus
lieget

58. lieget so und so hoch in der Feuer-Ordnung. Neq; contemnendum ejusmodi statutum, nam eo ipso evitant Hamburgenses ne loca vacua maneant in civitate, daß keine wüste Stellen seyn/ & ne civibus ad incitas reductis ipsum com̄ercium patiatur deliquium, quod tamē florē civitatis unice conservat. Cessaret autē illa damni retributio à concivibus exigenda, si vel incendiarius dolosus, vel is cujus culpa incendium exortum, illud ex bonis suis propriis compensare valeret.
60. Idem quod de ædibus incendio absumptis in antecedentibus dictum, quoque procedit in ædibus ad avertendum incendium destructis. Nam & ejusmodi damnum per demolitionem domino causatum, per similem contributionem tenore ejusdem ordinationis compensandum. Oportet tamen ut justo metu destructio facta, licet postea ignis eousq; non pervenerit *l. 40. §. 1. ff. ad L. Aquil.* Cui non obstat *l. 7. §. 4. ff. quod vi aut clam* ubi dicitur, quod si ignis eousque non pervenerit, simplum veniat restituendum. Resp. hanc legem interpretandam esse de temeraria demolitione, quæ nullo periculo cogente facta est, hæc enim locum faceret actioni legis Aquiliæ, competenti damnum passo adversus eum qui temeraria sua destructione damnum intulit.
63. Coronidis loco adhuc disquirimus, an liceat verbis certis ad restringendum incendium uti? Ob mandas Feuer zugelassener Weise versprechen könne? Resp. Neg. Nam superstitiosæ ejusmodi voces vel actus & signa nullam rationem naturalem habentia, implicitum cum diabolo pactum involvunt, & Christianum maximè dedecent, adeoque reprehensione & pœna digni, non solum qui tale quid faciunt & perpetrant, sed

sed etiam illi qui idem permittunt; cum tamen contradicendo impedire valeant v. gr. Magistratus. Eodem modo quoque improbandum illud, quando certis incantamentis incendiarii aliive delinquentes detinentur in certo territorio, ita ut illud egredi haud valeant, wenn man machet / daß die ausgetretene oder ausgeriffene Delinquenten nicht können über die Grenzen kommen. Aut quando carnifices verbis, sigillis, characteribus aut amuletis &c. ad superstitionem compositis, veritatem extorquent torturæ subjectis, quæ cuncta pœnam extraordinariam promerentur *L. 3. C. de Malef. & Mathem. ibiq; B. Dn. Brunnem n. 6.* Obstarere quidem videtur *arg. l. 4. C. eod. tit.* ubi Constantinus Imperator ab initio severissimam pœnam minatur iis qui magicis artibus aliis nocent, vel amorem aliorum sibi aliisve conciliant, postea autem subjicit, si quis boni alicujus gratia v. c. ob sanitatem, vel propter ubertatem fructuum (quibus addi posset deletio ignis, veritatis expiscandæ studium &c.) suffragiis utatur, quod ille puniendus haud sit. Verum respondemus, illam postremam Constitutionem vel sapere reliquias gentilismi, hinc piis meritò execranda, teste Cujac. *l. 27. obs. 17.* & Carpz. *P. 4. C. 2. D. 7.* sicuti etiam à successoribus Imperatoribus & quidem à Leone in *Nov. 65.* refutata, & Jure Canonico aliquot ejus textibus reprobanda, v. *Caus. 16. Qu. 2. per tot.* Aut etiam dici potest Imperatorem Constantinum tanquam Christianum in *all. Const. l. 4.* non loqui de incantamentis, sed de lustrationibus agrorum, quæ cum publicè decantatis litanis fiebant & adhuc hodie apud Pontificios in usu sunt, qui in Festo corporis Christi, solenni totius populi, processione, campos & fructus circumgrediuntur,

K

tur,

74 CAP. IV. DE OFF. MAG. CIRC. INCEND.
tur, implorantes, aptam fructibus tempestatem aqua
lustrali iis insperfa. vid. Nov. 123. C. 32. Brunnem. ad d.
l. 4. item Balduin. l. 3. Cas. Consc. cap. 5. cas. 11.

COROLLARIA.

I. **Q**vicunque tempore incendii aliquid surripit, nisi forte
lignum fuerit vel alia materia, quæ per se ignem au-
gere posset, furti tenetur.

II. Quamvis Incendiarii gravissimam pœnam pro merito
sint ob atrocissimum delictum, nimis tamen durum videtur,
eos injicere in oleum ardens.

III. Qui periculum incendii suscipit, ille etiam tenetur
de casu incendii insolito.

IV. Duello dimicantes contra Edictum non sunt securi
in conscientia, etiamsi lateant in Foro externò.

V. Subditus salvâ conscientia jubente Principe in bellum
potest proficisci, quod alias putat esse injustum.

VI. Qui Judici aliquid largitur, ut pro se sententiam di-
cat, etiamsi in justâ causâ det, nihilominus peccat, & Judex
corruptus censetur.

VII. Si quis rem alienam se auferre existimans suam
auffert, furtum committit.

VIII. In sponsalibus sufficit consensus fictus ad hoc, ut ali-
quis teneatur in conscientia ad consummandû Matrimonium.

IX. Lusus aleæ, chartarum aut talorum, licet animo lu-
crandi instituantur, non tamen inter res malas numerari
possunt.

X. Filius Patrem tenetur alere, licet sit paganus, vel he-
reticus vel Judæus, vel etiam anathemati subjectus.

XI. Concursum Creditorum à Marito excitatus non suf-
ficit ad divortium à Conjuge desiderandum.

XII. Quicumque per falsa testimonia virginem ejusq. fa-
miliam inducit, ut ipsi in matrimonium detur, peccat.

F I N I S.

00 A 6335

ULB Halle 3
002 919 478

Vb 17

Zitro ✓

12.
^{2. D. B. V.}
DISPUTATIO JURIDICA
DE
INCENDIARIIS
FAMOSIS

Don
Ward Brenner

Quam
IN ILLUSTRIS AD VIADRUM ACADEMIA
Sub PRÆSIDIO

VIRI

Nobilissimi, Amplissimi, atq; Consultissimi

D.N. FRIDERICI JACOBI
BARTHOLDI,

J.U.D. & Novellat. Profess. Publ.

Domini Patroni sui atatem devenerandi,

IN AUDITORIO JCTORUM

horis consvetis

Publicæ Eruditorum ventilationi

subjicit

JOHANNES FRIDERICUS Rasch

Hall. Sax.

AUTOR & RESPONDENS.

Anno M DC LXXIX. Die 17. Julii

FRANCOFURTI,

Typis CHTISTOPHORI ZEITLERI,

15

